

Ordinariátní delegace s právem subdelegace k oddávkám.

Napsal Prof. Dr. *Gabriel Pecháček.*

I. **Důležité rozhodnutí posv. sboru řím. inkv. ze dne 9. listop. 1898.** — Ve velikých městech, jež se svými předměstími a úžasně rostoucími osadami okolními byť i ne formálně, přece vskutku v jedinou téměř veleobec splývají, stává se nezřídka, že po prošlých ohláškách ve farní osadě, kde snoubenci své řádné nebo dočasné bydlení mají, tito třeba několik dní před sňatkem do jiné farnosti se odstěhují, *k oddávkám však vrátí se ke svému předešlému faráři*, který mnohdy ani neví, že se mu zatím přestěhovali.

Uvážíme-li, že od toho okamžiku, kdy snoubenci dosavadního svého bydliště se vzdali a vskutku je opustili, přestal starý farář býti jejich parochus proprius a nemá tudíž více práva ani je oddávati ani delegovati, ježto obojí toto právo přešlo na faráře nového bydlení, jest patrno, že vzrůstající se pohyblivostí a stěhovavostí ve velikých městech vzrůstá také nebezpečí sňatků neplatných.

Aby takovým sňatkům neplatným již předem přítrž učiněna byla, prohlásil arcibiskup diecése N. všeobecné ustanovení, jímž dává svým diecesánům na vůli uzavřítí sňatek buď před novým farářem, kde skutečné bydlení mají, nebo před starým, z jehož farnosti se vystěhovali, jen když se k tomuto za účelem oddavek dostaví průběhem tří měsíců, ode dne stěhování počítaných; zároveň pak udělil pro všechny takové případy oběma naznačeným farářům potřebnou delegaci s výslovnou podmínkou, že jí užití smějí jenom pro snoubence, kteří v diecési zůstanou, nikoliv však pro takové, kteří před sňatkem do jiné sousední diecése se odstěhují.

K pochybnosti v příčině uvedeného ordinariátního opatření do Říma podané odpověděl posv. sbor řím. inkvis. dne

9. listop. 1898, aby arcibiskup svého práva užíval avšak s obmezujícími výhradami, jak následují:

a) Potřebnou onu delegaci nemají si všeobecně (jednou pro vždy na vzájem dávati farářové sami o své újmě, nýbrž jest quoad liceitatem matrimoniorum třeba schválení a delegace Ordinářovy, kterýž propůjčí také právo subdelegace.

b) Všeobecná ona ordinariátní delegace budiž obmezena jen na faráře bydliště od snoubenců opuštěného.

c) Delegace tato platí jen pro takové případy, když snoubenci ke svému předešlému faráři za účelem oddavek se vrátí v době, stanovami diecésními pro platnost vykonaných ohlásek vyměřené, kterážto doba počítati se má ode dne poslední ohlášky exclusive.

d) Žádoucnou jest, aby Ordinarius této fakulty užíval jen pro větší města své diecése.

Stůjž zde doslovné znění otázky i rozhodnutí, pokud se týče uvedeného případu:

„Infrascriptus Archiepiscopus N. N. Supremae S. R. et Univ. Inquisitionis Congregationi sequens dubium proponit, ut securius in administranda Dioecesi officium suum adimpleat:

Frequenter evenit in hac magna Civitate N. ut quis, nuptiis jam paratis in Parochia, ubi domicilium vel quasi-domicilium habet, aliquot dies ante matrimonium transeat ad aliam parochiam, sive habitando apud amicum, vel in aliquo diversorio usque ad nuptias, sive in domo ubi proponit habitare post matrimonium.

Res ita se habent frequenter pro famulis et famulabus; attamen bona fide celebrant suum matrimonium in parochia prioris domicilii, parochi in scio discessus eorum.

Ad praecavendam nullitatem matrimoniorum, quae fiunt hoc modo, Archiepiscopus generali statuto edixit: liberum esse suis Dioecesanis matrimonium contrahere sive coram parochi actualis domicilii, sive coram parochi domicilii anterioris per tres menses a die discessus eorum, declarando se delegationem necessariam utrique parochi concedere. Sedulo autem voluit parochos monitos, statutum tantum valere pro iis, qui in Dioecesi N. commorari non desierint; non vero pro iis, qui e

Dioecesi N. egressi, in Dioeceses vicinas sese contulerant ante matrimonium“.

„Feria IV., die 9. Novembris 1898.

In Congregatione Generali coram EEEmis DD. Cardinalibus in rebus fidei et morum Inquisitoribus Generalibus habita, proposito suprascripto dubio, eoque maturrime discusso, praehabitoque RR. DD. Consultorum voto, EE. ac RR. Patres respondentium mandarunt:

Reformato dubio: An licentiam generaliter Ordinarius concedere possit, tum parochi actualis domicilii contrahentium, tum parochi anterioris, per tres menses a die discessus eorum? Resp.: Archiepiscopus utatur jure suo, prae oculis habita responsione S. C. Concilii in causa Coloniensi de die 18. Martii 1893“.

Rozhodnutí „in causa Coloniensi“, k němuž zde poukázáno, týkalo se právě podobného případu; že totiž snoubenci krátce před sňatkem změnili své bydliště, ku předešlému faráři však se vrátili, aby je oddal, což tento také učinil na základě všeobecné delegace, kterou si pro takové případy dali farářové na vzájem sami. Pochybnost v té věci do Říma zasláná zněla: „An constet de nullitate matrimoniorum, quae contrahuntur juxta praxim?“

S. C. C. dne 18. března 1893 odpověděla:

„Negative et ad mentem“. Mens autem erat haec, ut *quoad liceitatem* pro futuro adjicerentur isti praxi hae *clausulae et restrictiones*, quae jam fere in casu erant, scilicet:

1. ut mutua illa et generalis delegatio parochis non sit permissa, nisi accedente *Ordinarii approbatione et delegatione*, una *cum facultate subdelegandi*;

2. insuper ut eadem generalis delegatio limitanda sit ad casum, quo res per petitionem proclamationum factam non sit integra, i. e. ut *restringenda sit ad solos parochos domicilii a sponsis relictis*;

3. ut quoad durationem illa delegatio ita determinanda sit, ut expiret, si *a die ultimae proclamationis exclusive elapsi sint tot dies completi, quot juxta dioecesana statuta requi-*

ranlur, ut denuo fiant proclamationes, si intra illud tempus matrimonium non fuerit celebratum;

4. optandum ut Emus Archiepiscopus hujusmodi facultate utatur tantummodo *pro majoribus suae archidioecesis civitatibus.* *)

II. Ordinariátní delegace s právem subdelegace k oddávkám pro Prahu a okolí. — Také v Praze a těsně sousedících předměstích a obcích v posledních dobách často naskytne se případ, že nevěsta před sňatkem vystěhuje se z osady, kde byly již vykonány ohlášky, a ubytuje se ve farnosti jiné, ale pak přece se svým ženichem ku předešlému faráři se vrátí, aby ji oddal.

Pro takové případy propůjčil Jeho Eminenci, v Pánu zesnulý pan kardinál a kníže-arcibiskup František de Paula ze Schönbornů, všem farářům, v jichž osadě dříve nevěsta bydlela a kde se svým ženichem buď třikráte nebo jednou za třikrát prohlášena byla, *ordinariátní delegaci* (ze dne 11. dubna 1896 čís. 3966.), aby snoubence takové *platně a dovo- leně oddati směli*. Spolu obdrželi farářové právo, splnomocniti k oddávkám těm buď některého ze svých kaplanů nebo i jiného kněze.

Delegace tato udělena farářům v Praze, v Karlíně, na Smíchově, v Košířích, Vinohradech, Vršovicích, Olšanech, Žižkově a v Bubenči.

Bedlivě však třeba přihlížeti k připojené výhradě, totiž: že uvedená ordinariátní delegace platí jenom pro takové případy, když snoubenci vrátí se ku předešlému faráři nevěsty *průběhem dvou měsíců*, počítaných od poslední prošlé ohlášky.

Poznámka. Přihlížíme-li k rozhodnutí shora sub 1. 3. uvedenému, mohla by lhůta návratu, kdyby nejdůstojnějšimu arcipastýři prospěšným býti se vidělo, *ze dvou až na šest měsíců prodloužena býti*, ježto § 64. instr. pro jud. eccl. quoad caus. matrim. praví: „*Iterandae sunt proclamationes, quando intra sex post eas peractas menses matrimonium non contrahatur, vel et minori elapso tempore renovationem Episcopus imperet*“.

*) Viz článek *Dra. J. Tumpacha*: „Dovolena-li všeobecná delegace k oddávkám?“ v Časop. katol. duchovenstva z r. 1894, str. 358. nn.

Jak učí Aristoteles o Bohu?

Napsal † prof. Dr. V. Šimanko.

(Dok.) Zbývá ještě poslední otázka: *Proč Aristoteles o ideách Božích a následovně i stvoření světa dle těchto vzorů se obšírněji nerozepsal?* — Ve spisech jeho příčinu toho udanou nenalzáme; možno tedy jenom z obsahu jeho spisů a z jiných okolností po příčině pátrati. Neboť že stvoření světa z ničeho jakož i ideí v mysli Boží nepopíral, ano že obojí z jeho nauky nutně vyplývá, patrně z předeslaného; jedná se tedy jenom o to, proč svůj vlastní náhled o tom nepodal a neodůvodnil. — Spisy jeho, které ku věci této se vztahují, jsou: *Metaphysica*, *Physica*, *De coelo et mundo*, *De generatione et corruptione*, *De anima*, a poněkud i *Ethica Nicomachea*. Ve spisech těchto obyčejně napřed uvádí různé náhledy filosofů, ve kterých co chybného jest vyvrací, a pak staví nauku svou, ale tak, že i tato pozitivná část propletena jest polemikou, hlavně proti Platonovi a Pythagorcům namířenou. Uvádí, jakým *postupem a jakým kolísáním mudrcové přicházeli ku poznání příčin* jak světa vůbec, tak každé změny zvlášť. Nejprvnější, materialisté joničtí, příčinou všeho uznali to, co smyslům jest nejprístupnější, *t. hmotu, a sice samu*. Že pak z pouhé hmoty nedá se všecko vyvoditi, obzvlášť přerozmanité rozdíly věcí a jich vlastností a působnosti, proto hledal Anaxagoras *příčinu účinkující v mysli Boží*, Empedokles v lásce a nenávisti. Že pak ani to nepostačovalo k objasnění stálých druhů věcí a stálého původu jedné věci z druhé téhož druhu, hledal Pythagoras příčinu této stálosti v *číslech*, že prý hmota, nápodobie čísla, jejich pevný základ a vespólný stálý poměr, stane se bytostmi majícími tentýž pevný základ a stálý poměr; byl na stopě *příčině formální*. Tento náhled přijal Plato, číslíce přeměniv v *ideje*, kteréž postavil jako bytosti samy o sobě jsoucí, a oddělené od věcí, jichž jsou příčinami, a dle nichž se vytvoří; pokud v sobě obsahují souhrn *celé bytnosti druhové*, nazývá je Plato obyčejně *eidos*, species (tolik co *causa formalis*); pokud jsou *vzory, dle nichž se hmota upravuje*, užívá spíše názvu *idéa* (tolik co *causa exemplaris*).

Aristoteles ukazuje, pokud pravdu mluvili, a pokud blou-

dili: materialistům praví, že kdyby hmota (hotová, skutečná) byla jedinou příčinou, že by *tato byla sama podstatou*, a všecky ostatní věci jejími *případky*, t. j. byly by pořád touž hmotou, ale v jiné velikosti, jinak rozpoloženou, seřadenou a p. My však vidíme ve věcech *rozdíl mnohem hlubší, t. podstatný*; k. p. nerost a rostlina: v této jest život organický, v onom nikoli. Praví tedy, že jednu příčinu věcí (hmotu, *causa materialis*) poznali, ale *nedospěli ku poznání druhé, vtomné* (forma, *causa formalis*); že sice poznali některé formy případkové, ale té, která slove *substantialis*, naprosto neznali, jak sv. Tomáš (comment. in l. IV. metaph. c. 3.) vykládaje ta místa paví: „*Decepit autem antiquos philosophos ignorantia formae substantialis . . . forma substantialis non est sensibilis nisi per accidens, et ideo ad ejus cognitionem non pervenerunt, ut scirent ipsam a materia distinguere*“. — Proti druhým praví Aristoteles, že rozum a vůle jest příčinou účinkující, tuto že tedy poznali, ale mysleli, že jest *vtomnou* (ve věcech povstalých), kdežto účinkující příčina jest ta, která něco od sebe rozdílného vykoná, *tudíž jest zevnější. a že nemůže býti částí bytnosti věci*. — Proti Pythagorcům praví, že ovšem v každé věci hmotné mimo hmotu, kteráž jest principem ustavičné změny, musí býti ještě druhý princip stálosti; k. p. strom ku vši změně v růstu, vývinu, objemu atd. zůstává přece pořád tímtež stromem; přišli tedy na stopu příčině formální, ale pochybili, že tuto kladli *mimo věci*, neboť nemůže býti než jen ve věcech samých, jakožto *druhý vedle hmoty konstitutivní princip* (Met. l. I. c. 5. et 6., l. II. c. 5., l. XII. et XIII. velkou částí). — Sokrates všimal si stálosti ne tak v bytnosti věcí, jako spíše v působnosti jejich, a tak postavil na jisto a odůvodnil *příčinu účelnou, mimo věci* jsoucí, neboť cíl, t. j. poslední dokonalost není ještě ve věcech, ale tyto k ní spějí; tu nebylo co vytýkati, leda bychom za jemnou výtku přijali, co Aristoteles o něm praví (Met. l. I. c. 6.), že „jenom etikou se zanášel, a ostatním vesmírem nic“, t. j. že pěstoval jen jednu část filosofie, a pravdy v tom oboru vyzkoumané neobrátil ve prospěch ostatních oborů. — Platónovi však mnoho bylo vytýkati.

Aby v této směsici neurovnané pořádek zavedl, co lichého, odstranil, co pravého, uchránil a jistým učinil, bylo účelem Aristotelovým. Proto postavil ve spisech jmenovaných, obzvláště v *Metafysice*, to, čeho jako základu nezbytně bylo třeba, co *jestota* (ens) jest, a kolikerá: ens actu, ens potentia; ens in se substantia), in alio (accidens); ens universale, singulare; co jest *principium, causa, elementum*, co tyto tři mají společného a čím se liší; příčina že má čtvero druhů, z nichžto dva (causa materialis a formalis) jsou vtomné, dva (c. movens a finalis) zevnější; co jest *pohyb*, a které druhy jeho: pohyb místní, jinačení, vznik a zánik, zrůst, rod č. zrození; v každém druhu příčin že jest jedna první, a *první příčina účinkující* že jest Bůh. Pak co z jestoty dále vyplývá: unum, idem, pluralitas, distinctio; potom ens *reale* a ens *rationalis* č. ideale, t. j. pojem věci v mysli naší, a pojem že jest vlastně rozumem ve věcech pojatá bytnost jejich druhová, jakožto *všeobecné* v dincích existující*). — Toto a podobné odůvodniv, pak vši

*) *Lindner*, (Lehrbuch d. form. Logik § 8.) praví: „... während Aristot. nur den Einzeldingen eine *reale* Existenz zuerkannte“, všeobecné tedy by bylo ens ideale t. v pomyslu existující; ale Aristot. praví, že všeobecné i v pomyslu jako výměr, *i ve věcech jako bytnost jejich jest*: „všeobecné jest to, co více bytostem přirozeně vtomným jest“ (*Met.* l. VI. c. 13.) a „na jisto zjevno, že bytnosti jsou ve věcech hmotných“ (c. 2.).

Masaryk (Konkretná logika § 111.) praví: „*Metafysika* jedná prý (dle Aristotela) o jsoucnu všeobecném. Co a jaké je to jsoucnu „všeobecné“ (!) vedle částí jeho? Souborem-li částí, celkem? Pak byla by *metafysika* souborem věd specialných, souborem ovšem logickým. Či je jsoucnu něco vedle jednotlivin a nad nimi? Dle Aristotela vlastně jest, a proto *metafysika* konec konců stává se *theologií*, vědou o Bohu, jakožto prvé příčině veškerenstva. Požaduje ovšem, aby jednala o prvních příčinách a principech; ale které jsou ty prvé příčiny a principy? . . . de facto jen jedna příčina jest prvé, a proto i na této příčině *metafysika* musí býti *theologií*“. — Než Aristoteles Platonovi právě to vytýká, že staví všeobecné *vedle* částí jeho; a nepraví ani, že všeobecné jest „*souborem částí*“, ani „*něco vedle jednotlivin*“, ale že všeobecné *v jednotlivinách* jest, a sice *jako celek v celku*, k. p. bytnost zvířete v těle zvířecím jako celku; anž se „*konec konců*“ *metafysika* stává *theologií*; neboť Aristoteles prvou filosofi (*metafysiku*) nazývá

silou vyvrací Platonův blud; neboť za oněch dob i materialismus, i protiva jeho, idealismus nedostatečným se prokázal, a Sokrates příčinou účelnou pravý směr naznačil, kterým se filosofové ubírali mají. Jestliže totiž všechny druhy věcí stále a přirozeně a nikoli násilím ku svému cíli a určení druhovému spějí, musí princip toho *ve* věcech býti a nikoli mimo ně; ale že hmota principem tímto býti nemůže, protože musí *ve* věcech mimo princip hmotný ještě *druhý, nehmotný*, býti, a tak nemá filosof pozorovati věci pouze se stanoviska materialného, ani pouze ideálního, ale s obojího, a tak najde v každé věci hmotu s ideou t. bytností spojenou v jeden *celek podstatný*. — Ale Plato princip tento druhý 'z věcí vytrhnuv, postavil jako idee samostatně a neodvisle existující, tak že dle názoru jeho obojí vedlo život samostatný, a spojení jakési pouze tak se stalo, že hmota nápodobovala idee, jako vzory předložené. To bylo ovšem *nové vydání idealismu*, vydání, které se Helenům velmi zamlouvalo, protože bylo propletené mythem národním. Bylo tudíž *velmi nebezpečné*, a mohlo zastaviti zdravý postup filosofie na celé věky.*) Proto Aristoteles vši silou blud

božskou vědou, proto že Bůh jí v nejvyšším stupni má, a pak že mezi příčinami, o nichž jedná, také jednou jest Bůh, a potiori fit denominatio. — Potom Aristoteles čtyry druhy příčin výslovně uvádí, a pátý jen tak mimochodem pojmenoval, a v každém druhu jest jedna první, (Met. I. I. brevior c. 2.); jestliže „de facto jen jedna příčina jest prvá“, pak jest Bůh zároveň causa movens, exemplaris, finalis, *materialis, formalis*: hle pantheismus čistého zrna! — Dále praví Masaryk (§ 137.): „povážíme-li, jak nevzdělané a nestejně vzdělané národy církev středověká do svého lůna přijímala, *nebudeme očekávat*, aby všeobecný názor středověký byl přesně *monotheistický a vědecký*. Je pochopitelno, že monotheism katolický dle dob a míst často ustupoval *názorům polytheistickým* a dokonce i *fetišistickým*. Proto sám přispůsobuje se nižším názorům, na jejichž místo nastupuje, jako n. př. svým *učením o bohočlověctví Kristově, učením o trojici, poctou svatých a později panny Marie* a t. p.“ — Aristoteles praví (de coelo I. I. c. 10), že ten, kdo věc chce posuzovati, *musí ji napřed dostatečně znáti*, a pak posuzovati beze vši předpojatosti a zášti.

*) Jak vidíme na idealismu, jehož základy Kant položil; ale ten nebyl tak nebezpečný, protože nebyl nový, a co zvláštní, sami stoupeni jeho náhled ten, vyvinuvše jej do krajnosti, nemožným učinili.

tento vyvrací; málo jest kapitol v uvedených spisech, obzvláště v *Metafysice*, ve kterých by novými důvody a z rozličného stanoviska provedenými nemožnost ideí těchto neukazoval. Všecky důvody uvéstí tu není možno, budiž jen některý: Jestliže idea, jakožto bytnost věcem téhož druhu společná, existuje odděleně od věci jednotlivých, jak může býti jejich bytností *vlastní*? a jak může býti *vnitřnou*? neboť každá bytnost věci vnitřnou t. j. ve věci býti musí; — a jestliže mimo jednotlivé lidi existuje ještě idea člověka, jako člověk univerzální, pak by muselo býti ještě něco třetího, *τοῖτος ἀνθρώπου*, co by *prostředkovalo* mezi člověkem všeobecným a jednotlivým; — pak kdyby jednotliviny stávaly se tím, čím jsou, nápodobním dotyčných ideí, pak by Sofroniscus byl nezplodil Sokrata, nýbrž něco, co nápodoběním své idee druhové vyvinulo se teprve v Sokrata, nebo jiným slovem, že by všechno *zrození* se muselo popírati. — A vyvrátiv na dobro blud tento, praví, že ani *není původný*, ani že *nevyhovuje účelu*, pro který postaven byl; že tvrzení toto ze všeho, co Plato pochybného tvrdí, jest *nejvíce pochybným*; že jest to *prázdňá řeč* způsobem *i básníků i sofistů* podaná (Met. I. I. c. 7.; I. V. c. 2.). — Že by *příčiny vzorné vůbec žádné nebylo*, to Aristoteles *nikde nepraví*; praví jenom, že idee Platonovy touto příčinou nejsou, z toho krátkého důvodu, že vůbec nejsou; a i kdyby byly, že by vzornou příčinou nemohly býti způsobem, jaký Plato naznačil. Ale *co by touto příčinou bylo, a kde by byla*, o tom Aristoteles ve spisech svých zvláště nepojednal, a následovně ani o tom, *jakým způsobem svět původ svůj má od Boha*. Nechtěl snad novým hádkám a sporům zavdati podnět, jehož by se i Platonovi žáci i sofisté dychtivě byli uchopili? chtěl snad vyčkati, až se myslí utiší? neboť jest patrno, že jednotlivé knihy *Metafysiky*, co do obsahu, nejdou za sebou všecky postupem logickým, že tedy spis není úplně upraven, a pak se zdá podle všeho, že konec mu chybí. Neboť v prvních desíti (jedenácti) knihách píše Aristoteles to, co o každé bytosti platí, v knize XI. (XII.) o nejvyšší bytosti, o Bohu, v následujících dvou posledních zase dokazuje, že číslíce a idee nejsou původem a principem věcí ani tím, ani oným způsobem.

Jestliže v kn. XI. mluví o Bohu (jakožto) jediném, nejvyšším, samým sebou naprosto blaženým, nejdokonalejším, kterýž jest *posledním cílem* všehomíra, cílem, ku kterémuž vesmír spěje, a jestliže v následujících dvou knihách praví, že číslice a idee žádným způsobem nejsou původem a příčinou t. j. *začátkem* věci: což jiného zbývá, než dopověděti, *jakým způsobem tedy Bůh, jenž jest posledním cílem a koncem všehomíra, jest také začátkem jeho?* K tomu Aristoteles se více nedostal, neboť „po smrti mohutného krále (Alexandra Velkého) vypukla závist a nenávisť dlouho tajená veřejně proti Aristotelovi tak, že vykřičen jako neznaboh musil opustit Atheny, neboť hrozilo se mu podobným osudem jako Sokratovi. Co se potom s ním ve vyhnanství dalo a jakým způsobem *brzo na to zemřel*, není dostatečně známo“ (Hanuš v Naučn. Slovníku). — Jak by odpověď zněla, poznáme ze zásad ve spisech jeho vyslovených a shora již udaných: *omne agens intellectuale agit propter finem* (Met. I. c.); „*causa materialis domus est terra et lapides; causa formalis ipsa ratio domus; causa exemplaris eadem ratio, quam artifex praeconceptam mente habet* (Met. I. II. c. 2.); *causa irrationalis unum tantum agere potest, causa rationalis plura contraria; ad faciendum ex his pluribus unum agens se determinat voluntate* (Met. I. c.). Jest tu vše ke stvoření potřebné: *causa finalis, exemplaris a vůle*; a že Bůh věci ne z nějaké hmoty, ale z *ničeho* učinil t. j. stvořil, nutně vyplývá z vlastností, které Aristoteles Bohu a hmotě připisuje: Bůh jest bytost naprosto dokonalá, ale hmota jest na *nejnižším stupni dokonalosti*, neboť jest *δυνάμει ον*, t. j. jakýsi přechod mezi ničím a něčím; kdyby však hmota původ sama ze sebe měla jako Bůh, byla by zase nejvyšší dokonalá; tedy *táž hmota byla by nejvyšší dokonalou a zároveň z téhož stanoviska a tímtéž způsobem nejvyšší nedokonalou*. Že by tak Aristoteles byl soudil, ani největší odpůrcové jeho nepraví. — Mimo to by i Bůh nebyl naprosto dokonalým, neboť by poněkud aspoň ve tvoření světa byl *odvislým ode hmoty*. A proto Aristoteles v nauce o Bohu daleko vyniká nad Platona, a ne naopak, jak Stöckl praví. *)

*) „Die Lehre von Gott ist unstreitig der schwächste Punkt in dem

samu ze sebe jsoucí, neschopnou, aby působení Boží úplně do sebe přijala, a k tomu ještě *ze zásady* působení Božímu odporující. („Die Materie vermag nicht bloss die volle Wirksamkeit der weltbildenden göttlichen Güte nicht in sich aufzunehmen, sondern sie widerstreitet auch ihrer Natur nach der bildenden und ordnenden Einwirkung Gottes“, Stöckl, *Gesch. d. Phil.* § 30. n. 4.).

Aristoteles ve své nauce o Bohu mnohem dále pronikl, než ostatní filosofové, a on jediný jest, který do této nauky žádného bludu více nepřimíchal. Proto také sv. Otcové si ho velice všímali, a scholastikové za jediného vůdce ve filosofii obrali, a nauku jeho jako přirozený základ náboženství křesťanského přijali, zásady jeho dále vyvíjeli a zdokonalili a tak velebnou budovu, scholasticko-aristotelický systém, zbudovali, ku kterémuž abychom se vrátili, sv. Otec Lev XIII vřele napomíná.

Minulost liberalismu budoucností křesťanského socialismu.

Píše *Josef Kousal*.

Již v nejstarších dobách poznali lidé prospěch, jaký kyne z dělení práce, a proto již v nejstarších dobách vidíme lidstvo žiti ve spořádané občanské společnosti a pod zákony.

Co je zákon? Zákon je pravidlo chování se k bližnímu v životě občanském. Vezměte společnosti lidské zákony a vzali jste jí onen tmel, jenž ji pohromadě drží. Vezměte lidstvu zákony a udělali jste tělesně nejsilnějšího a mravně nejvíce bezohledného králem a z lidské společnosti nezřízenou hordu. Z té příčiny váží si každý spořádaný člověk zákona, a jen dobrodruh, jemuž právo a pravda se protíví, vidí v něm zkracování své svobody.

aristol. System, in der Theologie steht Plato weit über Aristoteles, seine Lehre von Gott ist ungleich wahrer und lebensvoller, als die Lehre des Aristoteles von dem ersten Bewegter“. (*Geschl. d. Phil.* § 35. n. 18.).

Zákony nejsou zde, aby se přestupovaly, nýbrž aby se plnily, a čím více se přestupují, tím větší ochrany potřebují, tím větších obětí je třeba na udržení pořádku. Čím sudivější okres, tím více třeba úředníků soudních; čím nepokojnější okres, tím více četnictva; a co platí v malém, platí i ve velkém. Národ švýcarský má jen nepatrnou moc vojenskou a policii ne právě nejlepší, a přece kráčí v popředí ostatních národů evropských. Čím pokojnější národ, tím spíše může se věnovati účelům kulturním a dobročinným. Dobře říkávali latiníci: *In bello silent musae*, t. j. ve válce mlčí umění. A dokud národové evropští budou žíti v tom napjetí a v tom horečném zbrojení jako dnes, dotud budou museti zanedbávati cílů svých ušlechtlejších. Ovšem není žádný zákon lidský naprosto dokonalý; tím je jen deset Božích přikázání, na nichž neodvážilo se lidstvo dosud ničeho měniti, ničeho opravovati; avšak společenské poměry se mění, názory se tříbí, a co bylo zákonem před pěti sty lety, neplatí dnes, a naopak. Zákon je dílem lidským, a jako dílo lidské není lepší než lidé, kteří si jej dali.

Až na Rusko a Turecko dává si všude jinde zákony lid sám skrze tak zvané sbory zákonodárné; avšak ani v oněch dvou zemích nemůže panovník učiniti zákonem něco, co by se přičilo vůli a potřebám lidu, a chtěje vládnouti pokojně, musí se tázati rádců svých, jaká je vůle lidu. Proto nemá lid žádného práva násilím opírat se zákonům, poněvadž si je sám dal, a jestli zákon nevyhovuje jednotlivým třídám společenským, pak jsou tyto třídy samy vinny, ježto zájmů svých ve sboru zákonodárném lépe nezastupovaly. Avšak něco jiného je zákon a něco jiného vládní systém, jenž má bdíti nad exekutivou zákona. Může-li o zákonu se říci, že nikdy není dokonalým, an se časem mění a vůči změněným sociálním poměrům měniti musí, tím méně mohl by někdo ten který vládní systém, to které ministerstvo, míti za neomylné, a je-li povinností a právem lidu svou volební mocí chybný zákon změniti, tím více je oprávněn, cestou ovšem legální, snažiti se o změnu chybného systému. Je všeobecně známo, že zákonodárství evropské nejméně vyhovuje stavu rolnickému a ře-

meslnému. A proč? Protože tyto dva stavy volily za své zástupce do říšské rady po celou řadu let advokáty, professory a jiné muže, třeba i věhlasné, avšak neznalé potřeb a poměrů těchto tříd, a pak že zákonodárství toto nese se od let padesátých směrem liberálním, čehož praktické důsledky cítí právě výše jmenované dva stavy nejvíce. A co chce tak zvaný liberalismus, k němuž heslo vydáno bylo na konci předešlého století ve Francii? Svobodu náboženství, svobodu sebeurčení a jednání, svobodu živnosti, krátce svobodu v každém směru lidského myšlení, citění a konání. Slibovali si hory doly, ale liberalismus lidstvo úplně zklamal. Chtěli míti svobodu víry — a měli z toho nevěru; chtěli míti svobodu živnosti — a měli z toho špinavou konkurenci a otroctví pod knutou kapitálu; chtěli míti svobodu vyučování, tisku, spolčování — a mají z toho plné trestnice a káznice; chtěli míti svobodného rolníka — a učinili z něho nádenníka na vlastní hroudě; chtěli míti svobodu konkurence stroje s rukou lidskou — a mají z toho sociální otázku.

Zásluhou liberalismu je bez odporu zdokonalení techniky, zvelebení měst a založení peněžních ústavů; avšak právě tyto věci jsou příčinou jiných nešťastných zjevů, s nimiž společnosti občanské je v přítomné době počítati. Mají peněžní ústavy ovšem svůj význam pro národohospodářský rozvoj nynější, rolníkovi však byly více na záhubu, než ku prospěchu. Dokud založen nebylo, měl rolník úvěr místní, laciný a snadný; peněžní ústavy zvýšily však úrokovou míru tak, že hypoteční dluhy musí růsti, ježto při nynějších obilních cenách, při zámořské konkurenci a vysokých mzdách nelze, aby půda vynášela více, než dvě nebo tři procenta čistého výtěžku. Kdo zaplatí za rolníka ta ostatní tři procenta? K tomu ke všemu přistoupil nedostatek zákonodárství o lichvě, svobodné parcelování pozemků a jiné vymoženosti liberalismu, jež byly příčinou, že hypotekární zadlužení stouplu v této době místy až na 70%. Rolníku zůstalo na výběr, buď státi se nádenníkem na vlastním statku, neb sebrati trosky svého jmění a vystěhovati se do města. Ve městech vyrůstaly zatím domy jako houby po dešti; kdo měl dva neb tři tisíce, mohl

se státi domácím pánem, poněvadž bylo zde dost ústavů hypotekárních, na něž váznoucí dluh převedl. Potkala-li nového domácího pána sebe menší nehoda, nehospodařil-li lépe než dříve na statku, prodala mu banka dům, a on zaplatil titul domácího pána úplným ožebračením. Tím rostl jen velkoměstský proletariát. Za rolníkem šel nádenník, děvečka, a na venkově zůstal jen hospodář s dětmi a několik nuzáků, aneb aspoň sil méně vydatných, kdežto nejplatnější pracovní síla zmizela ve velkých městech, v továrnách, v uhelných a železných dolech, aby po letech vrátila se zmrzačena a k práci neschopna rodné své obci na krk. Svoboda stěhování, nedostatek zákona chudinského a domovského, toť ualší jen výkvět liberálního hospodářství. Ne lépe naložil liberalismus s řemeslníkem. Svobodou živnosti stal se svět volným zápasistěm, na němž mohl každý svých sil zkusiti. Zápasistě bylo volné, ale do toho boje všech proti všem vstoupili nerovní zápasníci, jedni s jměním a rodem, druzí s holýma rukama. Což divu, že právě ta nesvobodná svoboda stala se příčinou nových nerovností, nových pout, nové poroby. Báječná výroba, zázraky v průmyslu a ve vědě technické a při tom nerovnost v rozdělení těchto výhod — práce dělníka stala se zbožím, podrobeným zákonům o poptávce a nabídce, a dělníku nésti je nejvíce následky rychle se střídajících hospodářských krisí, při nichž rezaví stroj a dělník hlady umírá. Stroj zničil lidskou ruku a následek jsou — tisícové nezaměstnaných dělníků, je tak zvaný socialismus. Druhdy pracovalo se jen na objednávku, v době liberálního rozkvětu, vlastně švindlu, vyrábělo se však bez rozmyslu, až nastala nadvýroba a následkem toho krise, z nichž si páni továrníci pomáhali uměle nastrojenými stávkami.

Dřív mohl se státi řemeslníkem jen ten, kdo něco uměl, v době svobody živnosti každý, kdo měl peníze. Žid, který neměl jakživ nůžky v ruce, měl však peníze, najmul si obuvnický neb krejčovský krám, objednal dvacet — třicet dělníků a počal krejčovati; sebral smetanu a spodek nechal vyučeným řemeslníkům. Řemeslu bylo krátce vyraženo jeho zlaté dno, a jiné přísloví stalo se platným, jež zní: Handle jsou mandle. A kdo rozumí od jakživa handlům nejlépe, a kdo přišel do

toho volného zápasistě světového nejsilnější? — Byl to národ, od něhož dlužili se již římsíi caesarové, národ, jenž vyvolal ve středověku proti sobě pro své lichvářství a penězokazství tolik bouří — byli to židé.

Až do liberální éry měli židé ve velkých městech své ghetto, nyní však opustili tuto demarkační čáru a opanovali následkem všeobecné občanské svobody nejlidnatější ulice a nejnádhernější třídy velkých měst. Do židovské třídy odstěhovali se křesťané, židé pak opanovali Příkopy a okružní třídy. V lázních skvějí se židovské ženy a dívky v hedvábí a drahokamech, místnosti pro veřejné zábavy hemží se zmodernizovaným židovstvem.

V tomto směru bylo by lze sledovati účinky liberalismu ve všech odvětvích lidské práce duševní i hmotné, a všude viděli bychom židovstvo státi ve službách jeho a demoralisovati, co bylo až posud lidu křesťanskému posvátným a ideálním. Ono zdemoralisovalo vědu lékařskou, právníckou, zdemoralisovalo malířství, sochařství, divadlo a zvláště žurnalistiku, jež do nedávna stála téměř venkonce a stojí ponejvíce až do dnes ve službách jeho. O obchodu ani nemluví; zde otevřeny celé světy špinavé konkurenci a nesolidnosti, ve kterýchžto věcech jsou opět mistry — židé.

Toť tedy to požehnání liberalismu! Což divu, že židovstvo drží se ho zuby nehty, což divu, že hlasovalo vždy pro liberální zákony, a což divu, že když u nás z velké liberální strany na říšské radě nezůstaly než trosky, židovstvo vrhlo se v náruč sociální demokracie?! Sociální demokracie jakživa by nebyla tam, kde je, kdyby nebylo židů; ti platí redaktory socialistických listků, ti platí agenty-provokatéry, ti staví se sami za vůdce a předáky socialistů, nikoli z lásky k zásadám socialistickým, nýbrž z bázně, aby, až z těch sociálních mraků udeří, neudeřilo do nich, nýbrž vedle nich. Židé podporovali směry protikřesťanské, a je zcela přirozeno, že přejí internacionálnímu hnutí. To je však nepřirozeno, jak mohou socialisté na jedné straně bojovati proti kapitálu, na druhé pak vrhati se v náruč židům, kteří vlastně kapitál jedině reprezentují. Z toho zároveň je patrné, že hnutí internacionální

nesleduje cílů poctivých, nýbrž že zásady své prodává tomu, kdo dá víc. Židé přišli nejdříve a dali nejvíce, proto jsou jejich.

Teprve při posledních volbách do 5. kurie otevřeli se oči našich liberálů, a ti, kdož ještě před dvěma lety uveřejňovali články: „Jsou-li nám židé ku škodě, neb ku prospěchu?“ stali se přes noc antisemity, jakými jsou již křesťanští sociálové od let. Všude jinde poznali národové rakouští, že to s liberalismem nejde, jen národ český, odkojený husitismem, volil liberálně a bude voliti i na dále, dokud totiž liberální zákonodárství nedodělá se fiaska ve všech odvětvích občanského života. Aby to netrvalo příliš dlouho, o to všemožně se přičiňují židé a v jejich službách stojící internacionála.

V Čechách křesťanský socialismus nedodělal se posud rozhodných úspěchů; je však zde v začátcích a nemohl ani více doufati. Tolik však je jisto, že bude-li všude postupovati vítězně, národ český se nebude moci proti němu ohraditi hrází nepřístupnou, a že, čeho nedodělal se dnes, dodělá se za šest, po případě za dvanáct let. Buď liberalismem nebo křesťanským konservatismem může se řídit společnost občanská; úpadek prvního je zárukou vzniku a budoucnosti druhého. Třetího nic neexistuje.

Jednoho jsme docílili. Ohlásili jsme svoje kandidáty, rozšířili jsme své zásady, tak že se o nás nyní ví a mluví; ostatní odporučme Bohu! Udělali jsme však též chyby a těch se pro budoucnost uvarujme! Strana socialně-demokratická dostala se sice na říšskou radu poměrně slabá, ale dostala se tam přece. Nepodceňujme těch 14 mužů! Jsou tam a nikdo jich nevypudí: jako poslanci jsou nedotknutelní v slově, jejich řeči se uveřejňují a nesmí se konfiskovati, o prázdninách nezahálejí, nýbrž svolávají schůze a zásady své dále šíří, jednání říšské rady ruší a výtržným chováním prodlužují, nejsvětějším právům národa se posmívají a stará práva národní i politická nohama šlapou, a to všecko jen proto, aby vzbudili pozornost a zavděčili se lidu, jenž si obral za heslo: „Boj všech proti všem“.

Byla vydána nešťastná zásada, že pátá kurie patří pouze dělnictvu. K čemu byl dobrý ten dobrovolný ústupek socia-

listům? Kdyby dělnická třída byla rozdělena ve dva stejně silné tábory, a to tábor křesťansko-sociální a sociálně-demokratický, pak mohla pátá kurie býti pouze dělnictvu přenechána; dokud však střízliví živlové v dělnictvu nebyli organizováni, neměli nikdy hnáni býti do boje proti internacionale nepoměrně silnější a odvážlivější. Ti, kteří podobné heslo chtěli vydati, měli dříve pro náboženské a národní povznesení dělnických tříd něco učiniti.

Heslem: „Pátá kurie patří dělnictvu“ byli zmateni přemnozí tak, že, aby dělnictvu neškodili, raději k volbě se ani nedostavili; a jsme přesvědčeni, že kdyby dnes nové volby v této kurii se provedly, internacionála ani toho početního výsledku by se nedodělala.

Co se voleb samých týče, zvítězila organizace a agitace. Kde v obci jen jeden spolek křesťanský existuje, tam všude internacionála to cítila, kde však není spolku žádného a výsledek přenechán byl pouze Pánu Bohu, tam Bůh žádných divů nedělal a internacionála jášala. V Praze zřídilo se sice komité, otisklo prohlášení, postavili se kandidáti, a však na venkově vykonáno málo — nebylo zde sboru důvěrníků, ba ani kandidáti za volitele nebyli postaveni, po volbách nebyli volitelé nábožensky smýšlející svoláni k poradě, a kde došlo k užší volbě, pomáhali křesťanští socialové liberálům beze všech záruk, beze všech protiústupků. Tak nesmí býti budoucně. Učme se z chyb a ze zkušenosti, hlavně však nenechme všecko zas až k volbám, nýbrž pracujme již nyní, agitujme, organizujme se ve spolky.

Kus volebního práva dělnictvu se dostalo; bude-li tím upokojeno, pochybuji. Mně se zdá, že lidem, kteří se jmenují socialisté, nejde tolik o stejné právo, jako o stejné pohodlí, o stejné nároky na život a to, co život podává. Lidé ti nevědí, co chtějí, a proto požadavky jejich budou čím dále větší, a čím dále nemožnější. Vyrovnati propast mezi bohatým a chudým nepovedlo se posud nikomu, ač na úloze té od počátku světa bylo pracováno. Překlenouti ji, postavití můstek, to dovede jen náboženství křesťanské, jež praví boháči: „Ty miluj a dej“ a chudásovi: „Ty uskrovní se a nereptej“. Dokud

lidstvo k tomu přesvědčení nedojde, potud nebude otázka, již říkají sociální, rozřešena. Poněvadž však zájem náboženský a s ním ovšem i zákon mravnosti v lidu klesl, musí býti jako jedině vítězný prapor znovu povztyčen; kde kleslo náboženství, tam klesl i lid. Hlasme se věrně ku praporu Kristovu a řiďme se též v životě zásadami jeho sv. náboženství! My jsme stranou, jež na základě vznešených zásad Kristova učení chce pracovati na zachování křesťanské společnosti proti podvratným snahám židovského zednářstva a sociální demokracie. Učení Kristovo je pravda, a pravda zvítězí!

O názorech profesora Schella.

Píše *Dr. A. Podlaha.*

(Dokončení.) Především dlužno poznamenati, že poměry v Anglii, jež Manning na zřeteli měl, jsou zcela jiné nežli poměry v Německu. Ostatně to, čeho Schell z Manninga užil, jsou pouhé nepropracované a nedosti promyšlené záznamy, jimž název „pojednání“, jež jim Schell dává, nikterak nepřísluší.

Prvá výtka Manningova týká se světského kněžstva katolického v Anglii, jež jest většinou národnosti irské. A o tomto kněžstvu praví Manning, že není vědecky ani občansky s dostatek vzděláno. Nuže, platí-liž tato výtka také o kněžstvu německém? Zajisté nikoliv! Ovšem, žádati, aby každý jednotlivec honosil se oním „vědeckým vzděláním, kde svobodná samostatnost myšlení věcně zásobě vědomostí se vyrovnává“, jak to Schell činí, jest požadavkem přílišným.

Že by odcizování se kléru a katolíkú vůbec plynulo z toho, že spatřují ideál křesťanského státu ve středověké minulosti, není zajisté správné. Jsou snad jednotlivci, kteří jsou toho mínění, nikoliv však všichni vůbec. Přemnozí katolíci v Německu mají zajisté porozumění pro moderní civilizaci a usilují upřímně o sociální reformy.

Co se týče nedostatků v kázaních se jevících, jsou stesky Manningovy i Schellovy ovšem do jisté míry oprávněny. Ale nejsou to stesky a tužby nové, nýbrž shledáváme se s nimi

v každé homiletice, kde vybízí se kazatel, aby kázání svá vždy důkladně propracoval a prohloubil a aby za themata jejich volil především důležité pravdy věroučné. Všeobecně se také uznává, že v hyperprodukcii, která se jeví v homiletické literatuře, jeví se často značná mělkost. Ale že by kněžstvo vůbec mělce a povrchně kázání svá odbývalo, nebude zajisté spravedlivý posuzovatel tvrditi; mnozí zajisté svědomitě k nim se připravují a nevyhýbají se těžším tematům věroučným. Totéž platí o užívání Písma sv., a proto ostrá výtky Schellova, jež u Manninga zní mnohem klidněji, nezdá se nám býti místnou. Kladeť se theologům na srdce, aby Písma sv. hojně a dobře užívali, denně všichni kněží bez rozdílu značnou část Písma sv. v brevíři povinni jsou se přemodliti, i sotva lze činiti kleru vůbec výtku, že by Písma sv. zanedbávalo.

Úzkoprsost katolíkuv, kterou Manning na čtvrtém místě uvádí, byla by ovšem zavržení hodna, kdyby ve skutečnosti existovala. Myslím však, že není tomu tak ani v Anglii, a tím méně v Německu. Manning líčí vůbec vše příliš černě, kdekoliv jde o katolíky, a příliš růžově zase tam, kde mluví o protestantech. Katolíci zajisté nejen v theorii nýbrž i v praxi připouštějí rádi možnost spasení těch, kdož bez vlastní viny své mimo církve se nalézají, a uznávají zajisté také, že i nekatolíci mnoho dobročinných skutků činí z motivů nadpřirozených, a že tudíž skutky jejich i před Bohem jsou záslužné. Že se katolíci nesúčastňují při některých lidumilných akcích protestantských, plyne z oprávněné nedůvěry, jelikož se jednou ukázalo, že lidumilného hesla užito bylo za plášť protestantské propagandy. Výtku „sakramentalismu“ a „officialismu“ mohl snad Manning učiniti svému kléru (ač zajisté i tu jednotlivé případy zevšeobecnil), ale zajisté jest výtky ta při nejmenším příliš smělou, když ji Schell kněžstvu německému vrhá v tvář. Že kněžstvo řeholní v oborech věd theologických jest poměrně činnější nežli klerus světský, jest zcela přirozeno a snadno vysvětlitelno. Jestliť duchovenstvo světské většinou zaměstnáno v duchovní správě tou měrou, že vědeckou hlubší práci jenom výjimečně může se zabývati, kdežto kněžstvo řeholní více příležitosti má k vědecké práci. Přece

však zvláště v Německu nelze mluvit o jakési hegemonii kléru řeholního ve vědách theologických. Uváděje osmou a devátou překážku, upravuje Schell názory Manningovy značně po své chuti a přiměšuje k nim libovolně vlastní svoje myšlenky. Tak na př. Manningovu větu: „Na jakémsi *meetingu ve Spojených státech* bylo *prý* jméno ‚Ježíš‘ přijato s potleskem, kdežto jméno ‚církev‘ bylo vypískáno“, pozměnil Schell takto: „Manning připomíná, že v *germanském světě* přijat byl Ježíš Kristus ochotně a s láskou, nikoliv však církev a papežství“. Co se týče „přílišného zabývání se P. Marií v kázáních, rozjímáních a pobožnostech atd.“, vyjadřuje se Schell zase příkřeji nežli Manning. Neboť tento má také zde na mysli specificky anglické poměry, an dí: „*Londýn* sám má ve svých zdech čtyři milliony, z nichž polovice jest bez Boha a víry; co zpomůže, budeme-li kazati o neposkvrněném početí těm, kteří ve vtělení se Syna Božího nevěří? . . . Zajisté učiní processí, jež ulicemi *Londýnskými* se ubírá, lépe, bude-li se modliti litanii o jménu Ježíš, nežli litanii loretánskou. Podávejte anglickému lidu, čemu rozumí, i bude vám naslouchati, a bude naslouchati vážně. . . . Takž jest také lépe v ulicích *Londýnských* hymny pěti nežli růženec hlasitě se modliti. Růženec jest *nekatolíkům* nejen nesrozumitelným, nýbrž stává se jim hojnými svými opakováními i kamenem úrazu. . . .“ Jak jinak zní tato slova Manningova v úpravě, kterou jim Schell dal!

. . . Co se týče poměru Manningova k *jesuitům*, podává Dr. C. Braun následující objasnění: Z toho, že Manning prohlásil jesuity za překážku pokroku katolicismu v Anglii, soudili někteří, že kardinál nedopustil, aby jesuité v jeho diecési jakkoliv byli činni; jiní však modifikovali odpor Manningův k jesuitům v ten smysl, že jim nesvěřil žádných škol. Aby tvrzení tato na pravou míru byla uvedena, budiž podotknuto, že jesuité skutečně během celé biskupské úřední činnosti Manningovy v jeho diecési byli zaměstnáváni. Dům jejich v Londýně byl zajisté nejdůležitějším střediskem katolického života ve hlavním městě anglickém a jedním z největších domů ve Velké Británii vůbec; mimo to měli faru ve Westminsteru.

Direktář z r. 1887 zaznamenává 17, direktář z r. 1889 však 19 jesuitů, kteří v diecési Westminsterské byli zaměstnáni. Že jesuité v Anglii duchovní správu farní obstarávají, vysvětluje se tím, že fary, na nichž působí, byly dříve misijními štacemi. Že Jesuité pomýšleli na zakládání škol, plyne přirozeně ze stanov jejich řádu. Purcell uvádí Manningův zápisek denníkový z r. 1865 tohoto znění: „Klerus mé diecése skládal se ze 214 duchovních, z nichž bylo 160 kněží světských a 54 řeholníků, kteří příslušeli devíti různým řeholím: *jesuitům*, *augustinianům*, *passionistům*, *karmelitánům*, *pallotinům*, *rosminianům*, *servitům*, *maristům* a *oblatům*. První mojí myšlenkou bylo: jako provinciál kteréhokoliv řádu pokládá za svou povinnost, aby svůj řád rozšířil, tak mám i já za svou povinnost rozmnožiti *světské duchovenstvo* diecése Westminsterské“. Že Manning činnosti jesuitů ve své diecési si vážil a rád jich jako spolupracovníků užíval, při tom však právě ve školství, jak na nižších tak i vyšších ústavech jich připustiti nechtěl, patrně z listu provinciála P. Welda ke kardinálovi ze dne 19. března 1875: „Vaše Em. dovolí mi, abych otevřeně mluvil. Vaše Em. sotva as tuší, jak velice sdílím Vaše přání týkající se úplné shody diecése s naším řádem. Jsem V. Em. velice vděčen za to, že Jste mi sdělil, čeho sobě od nás přejete. . . . Naše tovaryšstvo jest hlavně společnost literární a vědecká a vůbec sborem učitelským; aby tudíž správně v diecési repraesentovati se mohlo, musilo by míti ústav, v němž by tuto část své činnosti, pokud vyšších studií se týče, mohlo rozvinouti. Mělo by, myslím, býti kléru vyloženo, že máme právo na přiměřené postavení, v němž bychom vychovatelskou a literární část našeho povolání vykonávati mohli“. K objasnění této poslední věty stůjž zde tento výňatek z Purcella: „Manningova opposice proti jesuitům jevila se hlavně v posledních letech kardinála Wisemana. Zvlášť citelnou se stala tím, že Manning přiměl kard. Wisemana k tomu, že odvolal dovolení, kteréž byl jesuitům dal k založení velikého missijního domu ve Westminsteru, a zapověděl jim i zřízení zamýšlené nové školy“. Později chtěli jesuité zříditi v Londýně tiskárnu, ale ani to jim Manning dovoliti nechtěl. Příčinu ne-

chuti Manningovy vůči jesuitům vykládá Braun takto: R. 1875 po vypuzení jesuitů z Německa hleděli představení tovaryšstva zaměstnati síly, jež nyní byly k dispozici, v kollejiích, jež nově založiti chtěli, a to především v Anglii. Avšak Manning, jenž se domníval, že ku zdaru katolicismu v Anglii jest nutno, by hlasatelé jeho důkladně znali anglický národní ráz a zvláštní způsob jednání si osvojili, nepokládal německé jesuity za úplně schopny k tomu, by v Anglii působili. Zároveň pak věděl, že by na vyučovací metodu a literární působení jesuitů neměl žádného vlivu. Také se obával, že jesuité, kdyby jim dovolil kollej založiti, veškera místa svými lidmi by obsadili, a že by tím nesnadnějším se stalo, čeho sobě tak vroucně přál, totiž aby světské kněžstvo i vyšší úkoly církevního života na sebe vzalo. Snaha Manningova, aby především nebo výlučně k důležitějším úlohám užíval duchovenstva světského, zavinila, jak známo, také to, [že nedošlo k založení katolické university v Anglii. Vůbec chtěl míti Manning na veškero kněžstvo své diecése přímý vliv, jehož ovšem na klerus řeholní neměl, a proto hleděl co možno obmeziti ve své diecési činnost nejen jesuitův, nýbrž i jiných řádův. Setrval neústupně při svém mínění, kteréž byl sobě utvořil před svou konverzí, kdy ještě anglikánem byl, že totiž nechuť Angličanů k církvi katolické z valné části vzbuzena byla nekázní tehdejšího řeholnictva. Manning měl své zvláštní názory o způsobu, kterak s Angličany nakládati dlužno, aby církvi katolické byli získáni; i nemohl předpokládati, že by řeholní klerus tyto názory ve všem všudy ochoten byl sdíleti. Proto přízniv byl jedině oblatům od sv. Karla Boromejského založeným, jelikož jest to řeholní společnost, kteráž úplně a ve všem biskupu diecésnímu jest podřízena. Těmto oblatům chtěl M. také přiděliti úkol, jímž se dosud neobírali, totiž vyučování na gymnasiích a fakultách, kdežto sv. Karel Boromejský svěřoval jim pouze vnitřní správu kollegií a chovance jejich do ústavů jesuitských posílal. Manning přál si míti veskrze ústavy diecésní se světskými kněžími anebo laiky jakožto profesory, nikoliv však školy řeholní; jesuité však zpravidla působení na diecésních ústavech na se neberou. — Na každý způsob

nejsou pohnutky, jež Manninga vedly k nepřízni vůči jesuitům, totožny s pohnutkami, jež Schella vedou k nevraživosti vůči nim.

O jesuitech zmiňuje se Schell ještě v dodatku nadepsaném „Zur Abwehr“. Práví, že jeho spis našel radostného ohlasu všude — kam nesahá duševní poručnictví řádu jesuitského. Vytýká jesuitům, že někteří z nich věřili podvodům Taxilovým, že zejména orgán jejich „Civiltà cattolica“ obšírně se jimi zabývala pokládajíc je za hodnověrné; dále že jesuita Gruber „odhalení“ Taxilova do němčiny přeložil, a že jesuité to byli, kteří Taxilovy zprávy užili ke hnutí eucharistickému, a konečně že jesuitská theologie prý byla toho příčinou, že valná část kleru i lidu takovými pověrami vážně se zabývala. Uznává sice, že jesuité později přičinili se zase o odhalení podvodu, ale přeje si, aby pro příště dbali nejen kritérií vnějších, nýbrž hlavně vnitřních — pak že podobná pověra a nesmysl nebude potřebovat vyvracení ani odhalení. Dále připouští Schell, že jednotliví členové řádu sice snad nesouhlasí se vším, co Civiltà cattolica přináší, nieméně však že přes to jest řád jesuitský v celku uzavřenou morální společností, kteráž hájí určitý světový názor a určitou politiku. Jinak prý přednosti a zásluhy řádu jesuitského, zvláště pak německých jesuitů uznává ochotněji, nežli tak jesuité sami činívají vůči katolickým pracem, jež nevyšly z péra jejich přívržencův. — Z těchto slov Schellových příliš jasně vyznívá ovšem nelibost nad domnělou křivdou, kterou mu spisovatelé nepřítelů příznivých kritik o spisech jeho učinili. Tím také ukázal Schell, že jest podroben vědecké ješitnosti, a že nesnese klidně náhledu, jenž jeho názoru odporuje, nýbrž že pomýšlí i na pomstu. . . . Na konci svého spisu dodává Schell ještě: „Útok můj neplatí nikterak řádu jesuitskému samému, nýbrž pouze nebezpečí jeho jednostranné nadvlády v církevních kruzích, a objektivnímu, v logice věci samé spočívajícímu účinku jeho *molinistického pojmu o Bohu* a jeho theologickému směru, který celému pojímání náboženství v theorii i praxi dává zvláštní ráz mikrologie, a jenž po mém názoru vedl ke zjevům, o něž právě svět živě se zajímá. Přejeme řádu jesuit-

skému plnou politickou svobodu v německé říši, ba požadujeme ji, protože i protestantismus musí uznati, že u jesuitského řádu zdatné a úsilovné zastávání křesťanství („die thatkräftige Vertretung des Christentums“) nesmírně více váží nežli to, co jejich methodě a směru lze vytýkati“.

Tímto výrokem zmírňuje sice Schell do jisté míry útok svůj na řád jesuitský, přece však mu zároveň zase křivdí, podezřívaje jeho učení a názory jakožto zdroj osudných pochybení. Zejména vytýká jesuitům, že jsou přívrženci názorů Molinových ve příčině vlivu milosti Boží na svobodnou vůli lidskou. Molina ve spise svém r. 1588 vydaném „Concordia liberi arbitrii cum gratiae donis, divina praescientia, providentia, praedestinatione et reprobatione“ lidské svobodné vůli vykazuje co možno největší pole. Nepopíráme, že se dá molinistickému výkladu leccos vytýkati, a jak známo, od thomistů z řádu dominikánův také bylo vytýkáno, přece však nenahlížíme, kterak Schell z něho vyvozovati může „mikrologii“, z níž obviňuje přívržence výkladu Molinova.

Přehlédneme-li celkem názory Schellovy, pokud v jeho spisku „Der Katholicismus als Princip des Fortschritts“ se jeví, vidíme, že ve mnohém jsou nesprávné a pochybeny, a pokud obsahují v sobě výtky některé (zejména pokud se týkají kultu mariánského, tovaryšstva Ježíšova a j.) že jsou narmnoze přemrštěny, a nedosti klidně a obezřele stylisovány. Nicméně zase nelze neuznati, že Schell zajisté v nejlepším úmyslu, maje na mysli prospěch a rozkvět církve katolické, pronesl a uveřejnil svoje myšlenky. Netušil zajisté, že některých jeho výrokův bude zneužito k útokům na církev katolickou. Jak známo, byly spisy jeho dány dne 23. února t. r. na index (srvn. Časopis katol. duchov. str. 199.). Tehdáž dychtivě očekávali nepřátelé církve, co Schell učiní. A učinil, čeho se nenadáli, co však jemu slouží ke cti: pokorně se podrobil.

Missie praemonstrátské v době nejnovější.

Načrtl Dr. Isidor Zahradník.

Vznešená snaha zakladatele řádu praemonstrátského, sv. Norberta, zachraňovat a k Bohu přivádět duše nesmrtelné,

zanítila v dobách nejnovějších i syny jeho a nadchla je ku práci heroické — k činnosti missionářské. I rozhodl jsem se načrtnouti stručně postup práce té, konané v přítomnosti, hlavně cirkarii brabantskou. K úplnému porozumění však stati této třeba jest vyličit krátce rozdělení řádu a stav jeho v době nynější. Řád praemonstrátský rozdělen jest na pět t. zv. cirkarii, totiž: rakouskou (se 7 opatstvími), uherskou (2 opatství a 5 proboštví), brabantskou (6 opatství a 1 priorat), francouzskou (1 opatství a 2 prioraty) a provencalskou, zřízenou teprve roku letošního. *) Byla totiž letos na výslovné přání apošt. Stolice a z usnesení gen. kapitoly z r. 1896 se řádem spojena dosavadní kongregace francouzských praemonstrátů. z věhlasného kláštera sv. Michala Frigoletského blíž Tarasconu v jižní Francii, jehož první dle statut řádových zvolený opat Dionysius zemřel, bohužel, již ve čtvrtém měsíci po své volbě dne 20. září t. r.

Missie tedy podniknuté cirkarii brabantskou jsou následující:

I. v Anglii. — Již r. 1872 založilo opatství Tongerlooské missii v Anglii, a to na ostrově Ascholme v hrabství Lincolnshire, kde svěřeno duchovní správě missijní 14 osad. Chrám a školu mají v místě Crosole; kromě toho ještě druhý chrám v Luddigtonu, kde v neděli bohoslužbu konají. Doma vyučují též alumny. Brzo potom r. 1875 zřízen nový dům se Spaldingu v témže hrabství a svěřena mu duchovní správa nejen ve Spaldingu, nýbrž i ve 20 asi sousedních osadách. Chrám a škola jsou ve Spaldingu, odkud rozcházejí se missonáři v neděli do osad vykonávat tam posvátné obřady. Roku 1890 pak založena třetí stanice se městě Manchester, jež vyšínula se na místo nejčelnější. Stanici té svěřena čtvrt městská obývaná ponejvíce lidem pracujícím, mezi nimž jest mnoho katolíků. Dosud jest tu jen prozatimní chrám, ale možno očekávat, že brzo důstojnější chrám tam státi bude. Škola jest již vystavena a má 700 žáků. Kněží stanice této chopili se díla se

*) Srv. „Časop. kat. duch.“ z r. 1894 č. VI. str. 321. un., a též „Časopis“ z r. 1899. č. VIII. str. 513. n.

zápalem zakládající všude kongregace a podniky humanitní, takže dal jim sám biskup svědectví, že vynikají nade všechny ostatní missie diecéšní. Nyní jest v Manchesteru 5 kněží praemonstrátů, jejichž představený má hodnost opatskou.

II. **Ve Spojených státech amerických.** — Roku 1893 založilo opatství Berne cirkarie brabantské stanici missionářskou v severoamerických státech, a sice ve státu Wisconsin (Rosière Kewaunee, diecése Greenbay). Z počátku posláni tam byli dva kněží a jeden bratr laik, nyní pracuje tam na roli Boží 8 kněží a 3 bratři laikové. Hlavní sídlo jest ve West de Pere, kde nachází se kostel a kde postavena bude i větší budova klášterní se seminářem. Missionáři působí blahodárně hlavně mezi Belgičany v kraji tom hojně usedlými. Kromě toho jsou stanice v městech Belwich, Martinsville a Rosière. Jest zde zřízeno i arcibratrstvo sv. Josefa, které vydává periodický list: „Annals of St. Joseph“.

III. **V Brasílii.** — A) *Missie Averbodské.* Na přání sv. Stolice vyslal r. 1896 opat Averbodský Gummaros dva kněze do Brasílie do diecése sv. Pavla, kde svěřen byl jim farní a spolu poutní chrám v Pirapora. Roku následujícího odešel tam třetí kněz, k němuž přidružil se spolubratr z opatství Park. Mezi tím přikročeno ke stavbě chrámu a kollegia ku vzdělávání alumnů. Letos konečně odebrali se tam dva jiní kněží Averbodští a 3 bratři laikové. S nimi vydal se na cestu též zmíněný opat, aby sám zařídil vše ku zdaru a budoucímu rozkvětu stanice. — B. *Missie Parkské.* — Roku 1898 vydal se sám opat kláštera Park (arcidiecése Mechlin), František de Paula Versteyleu, s některými kněžími na cestu missijní do Brasílie a založili stanici v Congstras de Campo, v diecési Marianna, kde spravují faru a v brzku stavěti tam budou i seminář.

IV. **Na Kongo.** — Na žádost sv. Stolice a krále Belgieckého vyslala kanonie Tongerlooská r. 1898 kněze do svobodného státu na Kongo v Africe. Dekrétem kongregace de Prop. fide de dno 12. května 1898 zřízena tam nová praefektura apoštolská pode jménem de Uellé a správa její svěřena praemonstrátům z Tongerlo. Území praefektury jest asi 6krát tak

veliké jako Belgie. Praefektem jmenován Adrianus Deckers, jemuž udělena hodnost opatská. Dne 6. června 1898 vydal se se dvěma kněžími a tolikéž bratry laiky na cestu. Dne 4. září, v oktávě sv. Augustina, stanuli v Hembo, kde prvá provisorní stanice založena. Tam za měsíc padla prvá oběť, zimnicí zachvácený missionář Dionysius Pauly († 13. listop. 1898 ve stáří 58 let). Základy k novému sídlu položili na pravém břehu řeky Himbiri a stanice ta nazvána: Tongerloosv. Norberta.

Více než 100 negrů pracuje na mýtní lesa a vzdělávání půdy. Ve škole domácí cvičí 62 chlapců. — Dne 6. února 1899 odešli opět dva kněží, a sice jeden z Tongerloosv. a druhý z opatství Postel se dvěma bratry laiky do stanice Kongske. Budou budovati novou stanici: Postula sti. Hermanni. V červnu l. r. (18.) zemřel druhý kněz missionář Engelbert Vermenlen čítaje teprve 29 let. Prvým apoštolským praefektem opat Adrian zvolen byl dne 14. listop. za opata Tongerlooského a nástupce věhlasného předchůdce svého Tomáše Heylena, jenž sv. Stolicí jmenován pro své neobyčejné vlastnosti biskupem Namurským.

V brzku budou vyslány do Afriky sestry z Kongregace Srdce Bl. P. M., aby ujalý se výchovy dívek negerských. Zemřelí dva bratří budou zajisté orodovat u trůnu Božího za zdar nové stanice. Kéž rozmnoží řady těchto hrdinů v práci pro spásu duší i praemonstráti cirkarie — rakouské.

— S M Ě S. —

Kratší pojednání. — Rádce. — Kronika.

Remunerace administratorů vacante cooperative. — Dle nového zákona o kongruu z 19. září 1898 náleží beneficiátům, kteří kromě svých povinností také ještě zastávají systemisované, avšak uprázdněné místo pomocného kněze při duchovní stanici od nich spravované, remunerace měsíčních 15 zl. Mohlo by se očekávat, že na tutéž remuneraci mají nárok i administratori uprázdněných obrocí, při nichž systemisované místo pomocného kněze na ten čas jest neobsazeno. Určité mínění o tom podává Msgre. Dr. Alois Jiráček v tomto časopise v článku: *Prováděcí nařízení k novému kongruovému zákonu*

str. 289. Avšak c. k. místodržitelství v Praze důsledně odepírá administratorům vacante coöperatore remuneraci měsíčních 15 zl. a poukazuje jim *pouze 10 zl.*, opírajíc se o určité znění § 12. citovaného zákona, který mluví jen o samostatných správčích duchovních, za něž však provisory, ač ve všem samostatně správce duchovní zastupují, dle mínění c. k. místodržitelství považovati nelze. A skutečně, prozkoumáme-li uvedený zákon i prováděcí k němu nařízení, objeví se nám jakás *neshoda obou*. Mluví § 12. zákona pouze o *samostatných správčích duchovních*, neuváděje provisorův; proti tomu je v § 15. prováděcího nařízení řeč *jen o provisoroch* a praví se, že *přísluší zemskému úřadu udíletí remunerace v § 12. zákona vylčené* — *die Zuerkennung der im § 12 des Gesetzes erwähnten Remunerationen* (plural). Ale § 12. mluví jen o remuneraci (sing.), a to v částce měsíčních 15 zl., a o žádné jiné.

I jest potřeba, aby u věci té nastalo jasno. Nejdeť sice zpravidla o veliký peníz; trvá-li na př. administrace čtyři měsíce, činí rozdíl 20 zl. Ale stává se, že vakance obročí trvá déle, někdy i velice dlouho, je-li na př. podací právo sporné, a tu není administratoru lhostejno, má-li měsíčně o 5 zl. více nebo méně. Zemská vláda řídíc se doslovným zněním zákona povoluje administratorům = provisorům remuneraci pouze 10 zl., beneficiátům 15 zl. měsíčně. Ale proti tomu lze uvést tyto důvody:

1. Administrator zastává po čas vakance duchovní správu zcela samostatně ve všech jejích odvětvích a musí, nemůže-li na rozsáhlejší osadě všechny funkce, na př. kázání, mše sv., samotou zastati, opatřiti si výpomoc, kterou ze svého platu honorovati musí právě tak, jako samostatný duchovní správce nemající kněze pomocného. I sluší ho tudíž v tom ohledu pokládati za samostatného duchovního správce, o němž mluví § 12. zákona.

2. Před působností nynějšího zákona o kongruie bývala na základě ministerského výnosu z 9. července 1872 čís. 6854 povolována remunerace 10 zl. i beneficiátům samostatným i administratorům, a nečinil se mezi nimi žádný rozdíl. Proč, z jakého důvodu, měl by se nyní rozdíl nějaký činiti?

3. Rozpočtový výbor na říšské radě zvýšil remuneraci 10 zl. na 15 zl., a to, jak výslovně řečeno, „aby tuto odměnu aspoň poněkud s nynějšími poměry hospodářskými v soulad uvedl“. Týž důvod však stejně platí jak při samostatných duchovních správčích, tak při administratorech.

4. Posledním odstavcem § 15. nařízení ministerstva věci duchovních a financí z 16. listopadu 1898 z. ř. č. 176 dává se zemskému úřadu právo udíletí remunerace v § 12. zákona vylčené. Citovaný ten paragraf nemluví však než jen o remuneraci *měsíčních 15 zl.*, a v celém zákoně není nikde ani zmínky o remuneraci *pouze 10 zl.* Na jakém tedy základě po-

voluje zemská vláda sníženou remunerací 10 zl.? Chtějíc býti důslednou, neměla by vlastně povolovati administratorům žádné remunerace vůbec, neboť nikde není řečeno, že jim přísluší pouze 10 zl. To však nikdo nebude tvrditi, že by administratorům vůbec remunerace vacante cooperatore nepřináležela, neboť jednak svědčí proti tomu § 15. minist. prováděcího nařízení, jednak to, že zajisté nový kongruový zákon nechce nijak některou kategorii duchovenstva proti dřívějšímu zkrátiti; jestiž účelem jeho dotaci zlepšiti, ne však ji zmenšiti.

Ježto c. k. místopředsedství v P. administratoru v X. poukázanou již remunerací 15 zl. odvolalo a jemu jen 10 zl. měsíčně poukázalo, odvolal se týž z nálezu toho a tím podal kapitolní konsistoři pražské příležitost, aby opět své mínění o věci té vyslovila a uvedenými zde vývody žádost řečeného administratora podporovala, *žádajíc spolu, aby sporná záležitost ta pořadem instančním rozhodnuta byla.* Jaké rozhodnutí to bude, o tom podá tento Časopis svým časem zprávu.

Zatím nezbyvá, než aby administratoři, jimž remunerace pouze 10 zl. přiřknuta byla neb bude, domáhali se u zemské vlády remunerace 15 zl., opírajíce se o důvody tuto podané. Neboť dle znění zákona o kongruu a prováděcího nařízení k němu buďto jim náleží remunerace 15 zl. anebo — vůbec žádná. Toto poslední nemůže přec býti, tedy jim náleží 15 zl. jako samostatným duchovním správcům. Zmatek ten zavinilo, že v § 12. zákona není odstavec týkající se provisorů, který by tam býti měl, a že v § 15. prováděcího nařízení ministerkého není řečeno, že remunerace ta činí 15 zl.

Kanovník Dr. Jan Nep. Sedlák.

Z praxe zpovědní. — S radostí nemalou četl jsem v předposledním čísle „Časopisu katol. duchovenstva“ článek vdp. Zelenky „Z praxe zpovědní“, a doufaje, že naleznu i já, kněz mladý, snad trpělivé čtenáře a shovívavé kritiky, chci k tomu přičinit několik svých náhledů, jež snad by mohly přispěti k obnovení horlivosti u vykonávání sv. zpovědi, již naši předkové tak velice vynikali.

Že poenitentů ubývá stále a stále, jak v krajích zámožnějších, tak v krajích chudších, jest známo, ač ovšem procento zde větší, onde menší jest. Poměrně pak my zde v Čechách v českém území jsme na tom na mnoze daleko lépe, než-li leckdes v území německém. Meškal jsem náhodou letos z jara návštěvou u kollegy, jenž jest kooperatorem v jistém průmyslovém městě, kde jest na 5000 duší na osadě, a tam přijalo za celý velkonoční čas pouze 5 osob dospělých sv. svátosti, a v sousední osadě R., kam jest přifařeno 12.000 duší, přijaly ve farním kostele 3 osoby (!) sv. svátosti; a v jiných průmyslových místech není ten poměr daleko lepší. — Celá netečnost k přijímání sv. svátostí záleží v nynější éře náboženské lho-

stejnosti, která právě v místech továrních jest úžasná. Snadný a lehčí výdělek, špatný tisk socialisticko-anarchistický, požívavost atd. jsou příčinou, že láska k Bohu víc a více klesá, a nad to ještě nedostatek kněžstva a kostelů a jejich vzdálenost jest toho příčinou, že celá sta a tisíce lidí propadají náboženské ignoranci. Ve školních palácích sice se popřávají 2 hodiny náboženství, avšak jediný katecheta, který učí mnohdy 28—30 hodin týdně, není ani psychologicky schopen, aby úřad svůj vykonával s tím zápallem, jako kněz, který má hodin méně. Ve velkých městech nezná ani dítě svého faráře, svého duchovního otce, a tak jsouc leckdy i po stránce náboženské šablonovitě odchováno, brzy zapomíná, čemu se naučilo, a přijdouc do továrny neb do dílny, nemá ani příležitosti a času do chrámu Páně jíti, tím méně k sv. zpovědi. Že u učených pánů není daleko lépe, jest povědomo. Takovým způsobem ubývají řady katolíků upřímných, jak v třídě dělné, tak v inteligenci.

Ovšem, teď jsme zde uvedli celé lamento nářků a výtek; ale jak pomoci? Pravím, musíme po příkladě Kristově jíti za lidem a nečekati, až lid přijde k nám. Dnes, za nynějších poměrů musí každý kněz býti apoštolem. Musíme hledět nešťastnému zlu odpomoci od kořene, a sice začneme od maličkých, připravujeme je důkladně vždy k svaté zpovědi, učme je hned od počátku poznávati podstatu a ošklivost hříchu, a před každou svatou zpovědí konejme s nimi co nejdůkladnější přípravu, ať jsou sebe starší — i v gymnasiích a realkách v nejvyšších třídách. Tím ukážeme naší mládeži, že jest zpověď cosi důležitého, svatého; předejdeme mnohým svatokrádežím. Volme za zpovědníky kněze laskavé, mírné, trpělivé, příkladným životem slynoucí, nejlépe, kde to možno, řeholníky. Bohužel, že mnoho také dobré věci na újmu jest hromadné zpovídání dítek, tak že potom zpovědníci, aby dítky dlouho čekati nemusily, rychle je odbývají. Jistý duchovní pán vzal každou neděli na své osadě 4—5 dítek k sv. zpovědi na osadě nábožensky zanedbané, a hle! s nimi začali přicházeti dospělí a přijímali sv. svátosti. Příklady táhnou. Nedalo by se to leckdes provésti na osadách hlavně menších, aby aspoň to dobré jádro našeho lidu zůstalo nám zachráněno?

Než obraťme nyní svůj zřetel k mládeži dospívající. Předně jest se nám domáhati, aby na všech pokračovacích školách se učilo náboženství. Znam dost případů, že se mu tam skutečně učí; jde-li to někde, mohlo by to jíti všude; jest na mnohých důstojných pánech, kteří mohou něco v této věci vykonati, aby tak učinili. Bude-li se učiti katechismu i na těchto školách, lehko potom dotyčný p. katecheta přiměje žáky k tomu, aby v čase velkonočním přijali sv. svátosti.

A pro tyto a ostatní všechny stavy, aby se zachránily naší

svaté víře, nic jiného nezbyvá, než důmyslná organisace všeho katolického lidu. Kladou nám to na srdce všechny sjezdy naše katolické, poučuje nás o tom zkušenost. Kde by byli katolíci Německu, ve Vídni, v zemích alpských, kdyby nebyli tak důmyslně organisováni! Jen ten kněz kráčí ve šlépějích Kristových, který, jako On, kol sebe lid soustředí, shromažďuje. Nedbejme výsměchu našich nepřátel; třebaš tito hned nepřišli, přijdou aspoň přátelé; ale nebudeme-li dělat vůbec nic, nepřijdou nejen naši nepřátelé, nýbrž i z našich přátel za nynějších dob stanou se naši nepřátelé. Dnes veškeren tisk socialistický, radikální, jak ve městech, tak i po venkově, nejhorším způsobem tupí církev, kněžstvo, víru, vysmívá se našim sv. obřadům, jmenovitě sv. zpovědi; a my se máme za všech smutných poměrů oddávati sladké nečinnosti? Rozšiřujme mezi našim lidem malé brožurky, letáky, hajme tam sv. zpověď proti výtkám našich nepřátel krátkým naučením o sv. zpovědi. Bohužel, že snad mimo obsáhlý spis dp. Váchala „Ušní zpověď katolíků“ nemáme žádného apologetického spisu o sv. zpovědi. Jak by mnohý duchovní pán velice prospěl katolické věci, kdyby se uvázal v sepsání podobného spisku za 1 neb 2 kr.; snad by je některé naše družstvo katolické vydalo. Ale nestačí spisek ten jen vydati, nýbrž třeba jej i šířiti mezi lidem; když nemůžeme jinak, posílejme je po školních dětech, a nevymlouvejme se, že je čísti domácí nebudou, tu budme beze strachu. Když se naše sv. víra a sv. zpověď haní špatným tiskem, hajme ji zase dobrým katolickým tiskem.

A konečně přikročme k vlastní organisaci: a to jsou katolické spolky. Nemyslím tím pouze spolky čistě náboženské, jako třetí řády, různá bratrstva; do těch získáme většinou jen ženy, ale velice málo mužů, ač i těchto spolků nad výsost si vážíme; ale jsou to spolky socialní a různé konference. Máme-li nějakou konferenci, jako sv. Vincence, sv. Františka Regis, lehko přimějeme své chráněnce ke sv. zpovědi, učiníme-li to podmínkou; ale hlavně tvrdý oříšek jsou naše spolky křesťansko-socialní. A před těmi mají mnozí páni duchovní strach. Jeden říká: „u mne toho není potřebí, lid je zachovalý“; tím spíše spolku třeba, aby se nezkazil; neboť máme příklady, že tam, kde býval zbožný horský lid, vystavěla se továrna a nyní jest tam hnízdo náboženského indifferentismu. Jiný říká: „mám osadu liberální, žádný tam do spolku nepůjde“. Který kraj v Čechách byl liberalnější, než Podřipsko. A dnes jsou tam katolické jednoty v Roudnici, v Mělníku, ve Vlnovsi-Beřkovicích, Libšicích, Byšicích, ve Vepřku (7 jednot); málo který kraj se tolika jednotami může vykázati, a všechny prosperují a velice přispěly k obrození katol. života na Podřipsku. A jiné kraje, jako Pražský? Z Kolína do Prahy jsou jednoty pouze 2.: jedna v Pečkách a druhá až u Zásruk v Maloticích; potom se nedivme, že nám půdy ubývá, když spíme a naši nepřátelé pracují plnou parou.

A nyní zeptejme se oněch duchovních pánů, kolik dříve chodilo mužů k sv. zpovědi, a kolik nyní, když jest Jednota. Mohl být sebe výtečnější kněz i kazatel, šlo jich několik, ale má-li Jednota společné sv. přijímání, přicházejí i jiní, kteří po léta u správy Boží nebyli. Když jde ten, půjdu i já. Mimo to působmež i na manželky jejich, aby své muže při takové příležitosti ku přijetí sv. svátostí nabádali. Jest dobře, pozve-li se i některý cizí zpovědník při té příležitosti. A konečně chceme říci něco, co bezprostředně souvisí se sv. zpovědí. Zpovědnice budiž někde stranou, a ne snad v presbytáři, aneb kam každý vidí; to mnohého odráží. Třebas jest to falešný stud, můžeme mu snadno odpomoci. A potom hlavně v čase postním a adventním přicházejž kněz záhy do zpovědnice, aby lidi nemuseli dřív pro tebe posílat kostelníka, neb ministranty, že chtějí k sv. zpovědi. Ovšem musíme zde hlavně též od Boha hledati pomoci; prosmež při mši sv. a při adoracích svých, by Bůh milostivě osvětlil náš lid a pohnul jej k pokání nad svými hříchy. A s pomocí Boží vykonáme mnoho, jen když budeme míti upřímnou vůli — a budeme prosti klamné bázně a falešného předsudku. V. Pokorný.

Zvláštní způsob zneužití delegace k oddávkám. — Poslední číslo časopisu „Nuntius Romanus“ uveřejnilo případ, který se čte, jakoby vyňat byl z nějakého románu, ale pro svou zvláštnost hoden jest povšimnutí. *Jiří M.* miloval *Marii G.* a chtěl ji pojmáti za manželku, čemuž však rodiče jeho rozhodně bránili. Aby přes to vše cíle svého dosáhl, vymyslel si naveden k tomu svou milenkou tento úskok: *Marie G.* prohlášena obvyklým způsobem k sňatku manželskému s *Josefem F.*, kterýž po prošlých prohláškách žádal faráře za delegaci k oddávkám pro faráře v K. Ježto nebylo žádných překážek, vydal farář v A. žádanou delegaci k oddávkám v K. Avšak k oddávkám těm nedostavili se *Josef F.* a *Marie G.*, pro něž delegace platila, nýbrž *Marie G.* se svým milencem *Jiřím M.* Farář v K. neznaje osobně snoubenců vykonal oddavky, a *Jiří M.* již mněl se býti u cíle svého, vždyť odváděl si od oltáře svou *Marii*. Ale radost jeho trvala jen krátce. máť lež krátké nohy a daleko nedojde. Ještě v den oddavek zvěděli rodiče *Jiřího M.* o tom, co provedl, a zabránili, aby neuvedl oddané sobě *Marie* do svého domu. Spolu vznesli záležitost tu před soud biskupský, kterýž rozkázal, aby lichomanželé byli odděleni od sebe, až by o sňatku jejich bylo rozhodnuto. Soud biskupský pak vynesl nález, jímž sňatek onen prohlášen za neplatný, a to pro překážku *clandestinitatis* neb nedostatek formy *Tridentenské*. Nebylť ani jeden ani druhý snoubence podřízen pravomoci faráře v K., kterýž oddával pouze na základě delegace; ta však byla mu řádným duchovním správcem vydána

k oddávkám Josefa F. s Marií G., nikoli však Jirího M. s Marií G. Delegovaný kněz měl pouze tu pravomoc, kterou mu delegující přepustil, a žádné víc, i nemohl platně oddati Jirího M. s Marií G.

Jakkoli věc ta jasná jest, přece povstaly některé pochybnosti o správnosti nálezu biskupova. I předložil týž celou věc k rozhodnutí Apoštolské Stolicí, a posv. kongregace S. R. et U. Inquisitionis rozhodla 2. srpna 1899 k otázce: Byl-li správně vynesena nálezu o neplatnosti manželství? *Affirmative, t. j. potvrdila nálezu manželského soudu biskupského*, což i schváleno sv. Otcem dne 4. srpna r. t.

A naučení z případu toho? Zní krátce: Pozor na vše, pozor i na totožnost osob snoubenců, konají-li se oddávky per delegationem.
Kanovník Dr. Jan Nep. Sedlák.

Obce nemají práva věnovati milodary a příspěvky na stavbu kostelů. (Rozhodnutí nejvyššího správního dvora z 8. března 1899). — Dne 10. prosince 1896 usnesla se vídeňská obecní rada, že věnuje spolku sv. Vavřince pro vystavení kostela a fary v Breitensee podporu 30 000 zl. pod tou podmínkou, že vydání na ruční práce a potahy, které na obec vídeňskou případnou, nepřekročí obnosu 64.000 zl.

Proti tomuto usnešení podal obecní rada Lucian Brunner, žid, stížnost na jedné straně přímo k nejvyššímu správnímu dvoru, na druhé straně odvolal se k místodržitelství. Tento úřad jakož i ministerstvo vnitra zamítlo odvolání Brunnerovo z toho důvodu, že zde jde o veřejnou právní věc, a proto že není příčiny k rozhodnutí ve smyslu § 100. obecního statutu vídeňského.

Uvedená stížnost k nejvyššímu správnímu dvoru obrací se proti usnešení vídeňské rady z 10. prosince 1896 ve dvojím ohledu, a to proti příspěvku 30.000 zl. a proti závazku obce v usnešení obsaženém, zapravovati náklad na ruční práce a potahy. Stěžovatele žida Brunnera zastupoval advokát žid Dr. Ofner, který v prvním ohledu namítal, že subvence protiví se článku 9. státních základních zákonů, dle něhož příspěvky na penězích, plodinách nebo práci pro účely kultu jenom příslušníkům církve nebo náboženské společnosti smějí býti uloženy; dále uvádí stížnost §§ 35. a 36. zákona ze 7. května 1874, které stanoví, že ve farním okrese bydlící katolíci tvoří farní obec, a že na ukrytí potřeb pro faru, pokud vlastní jmění kostela nestačí, příspěvkův jenom od členů farní obce žádati lze. Dále uvádí stížnost § 52. vídeňského obecního statutu, dle něhož povolovati výpomocné příspěvky obecní radě vídeňské jest zakázáno jako každé jiné. Jmění obce lze jenom k účelům obce užívati, a jenom takové podpory lze povolovati, které jsou pro účely obce a obci břemena snímají. Stížnost poukazuje na čl. 5. říšského obecního zákona z r. 1862,

kterýž určuje meze podpor, jež obec udělovati může; tyto meze prý se zachovávají, vyjma podpory pro katolickou církev. Co v tomto případě nazývá se podporou, není ničím jiným, nežli přešnutím stavebního břemene s farní obce na obec politickou. Také prý obecní rada Josef Grüner, katolík, v sedění ze dne 10. prosince 1896 proti podpoře mluvil a na smutný stav městských financí poukazoval. Ještě méně nežli povolení podpory na stavbu kostela lze prý pochopiti a odpustiti závazek, kterýž obec převzala na zaplacení výloh práce ruční a potahův. Uznáním závaznosti, platiti ruční práce a potahy pro kostelní stavby, uvaluje prý obec břímě na velikou massu vídeňského obyvatelstva na všechny časy, poněvadž tímto uznáním činí se praejudicium pro budoucnost. Odvolává se na zákonná ustanovení a rozhodnutí správního dvora v podobných případech, má stěžovatel závaznost politické obce ku placení výloh za ruční práce a potahy při kostelních stavbách za úplně nezákonné. Ke konci ukazuje stížnost na to, že vídeňská městská obec závaznost platiti výlohy za ruční práci a potahy zamítla, a že chování nynější většiny obecní rady se stanovíště zodpovědnosti jest nepochopitelné.

Na stížnosti žida Brunnera podala obec vídeňská „odpověď“ podepsanou starostou Drem. Karlem Luegerem, která zákonnost onoho usnešení dokazuje. Oprávněnost udělení onu podporu dokazuje odpověď z § 39. vídeňského obecního statutu, dle něhož má obec svobodnou správu svého jmění a jenom při změně nemovitého obecního majetku nebo statku v ceně přes 50.000 zl. jest třeba zemského zákona. Paragraf 52. obecního statutu neobsahuje žádného obmezení obce ve správě jejího majetku, jak myslí stížnost. V přítomném případě má podpora pro stavbu kostela „všeúčitečný“ účel, poněvadž příslušníci římsko-katolické církve největší část vídeňského obyvatelstva (87.6%) tvoří. Státní úřady uznávají vždycky právo obce povolovati podpory pro účely náboženské, a žádaly při každé kostelní stavbě na vídeňské obci dobrovolné příspěvky co možná v nejvyšší míře. Sestavením příjmův a vydání obecních v číslicích za roky 1894, 1895 a 1896 jest vyvrácen názor stížnosti, jakoby ve Vídni žijící nekatolíci onou podporou musili něco neoprávněně platiti. Obec Vídeň může vydání na účely kultu ze svých vlastních příjmů platiti a nepotřebuje k tomu přirážek (Umlagen) vůbec a přirážek nekatolíků zvlášť. Ostatně když přirážky jsou zaplacený, přecházejí v majetek obce a přestávají býti majetkem jednotlivců.

Co do druhého článku stížnosti žida Brunnera praví „odpověď“, že nebyla vůbec žádná vydání na ruční práce a potahy povolena, nýbrž nařízením tehdejšího vládního kommissaře Dra. Friebeisa, po slyšení příruční rady, byla při příležitosti schválení návrhu stavby kostelní vyslovena ochota Vídně, že při stavbě kostela a fary v Breitensee nutná vydání

na práce ruční a potahy zaplatí. Tenkrát převzala obec toto placení. Avšak dle usnešení městské rady z 3. prosince 1880 všechna vydání na ruční práce a potahy od obce jenom „zálohou“ zapravena až do ustavení se farních obcí; též v tomto případě byla vydání na ruční práce a potahy jako „záloha“ povolena a v rozpočtu jako aktivní položka zapsána. Kdyby ono usnešení bylo nezákonné, bylo by je místodržitelství zastavilo, pročez budiž stížnost obecního rady Brunnera zamítnuta.

O stížnosti Brunnerově jednal nejvyšší správní soud 8. března 1899 za předsednictví druhého předsedy Lehmayera. Žida Brunnera zastupoval žid Dr. Ofner, který pravil, že tento případ, týkající se 30.000 zl. podpory pro stavbu kostela v Breitensee, má zásadní význam pro budoucnost, poněvadž od oné doby obecní rada vídeňská novější usnešení o věnování dvou millionů zlatých na stavby kostelův učinila. Dnešní rozsudek správního dvora bude prý rozhodující i pro následující usnešení vídeňské obecní rady. Dr. Ofner poukazoval k tomu, že správní dvůr opět se prohlásil, že svobodná správa obecního jmění pouze na ony agendy se vztahovati může, kteréž obor působnosti obce nepřekročují; proto správní dvůr 14. května 1898 zrušil usnešení obce Smíchova na podporu českých osad v německých krajinách, poněvadž překročila obor své působnosti. V tomto případě jest říšským zákonem obecním z roku 1862 a interkonfessionálními zákony stanoveno, že vydání na kult jenom od vyznavačů tohoto kultu jest zapravovati. Politické obci to nepřináleží. Netoliko příslušníci jiných vyznání, nýbrž i onino jiných farních osad mají právo se ohrazovati, aby nebyly požadovány na nich příspěvky pro jiné farní osady.

Ustanovení paragrafu 52., který praví, že obecní rada jest oprávněna humanitní a „všeuzitečné“ spolky jakož i ústavy podporovati, vztahuje se pouze na ohraničení působnosti obecní rady, městské rady a magistratu. Všeuzitečné ústavy jsou prý přece jenom ony ústavy, kteréž obci od břemen ulehčují; obecní rada byla by na př. oprávněna, dobrovolné ochranné společnosti nebo spolku pro vzdělání lidu poskytovat podpory, které pro obec všeuzitečné agendy zastávají. Obec nebyla však oprávněna taková vydání činiti pro účely kultu, poněvadž jest to úkolem farních obcí. Obec měla r. 1895 schodek; když odpověď obce praví, že nekatolikům poskytnutím podpory se příspěvek neukládá, jest to sofisma, poněvadž hospodářsky takto skutečně přispívati se musí. Co se týká peněz na ruční práce a potahy, není oprávněna obec je dávat ani jako zálohu, poněvadž jest to povinností farních osad. Pročez budiž usnešení obecní rady prohlášeno za nezákonné a zrušeno.

Zástupce obce vídeňské a spolku pro stavbu kostela sv. Vavřince, Dr. rytíř Ervin Spann, dokazoval, že podpory pro

kostelní stavby se strany obcí jsou v celém Rakousku obyčejem a byly věnovány netoliko od nynější většiny obecní rady vídeňské, ale již dříve před ní. Snad prý jsou i haličské obce, které věnovaly podporu na stavbu synagog. Dále dokazoval, že i účely náboženské dlužno pokládati za „všeúčitečné“ účely ve smyslu § 52. obecního statutu. Ustanovení státního základního zákona lze užiti jenom na ony případy, když pro církevní účely vydaje na všechny členy obce se rozepisují; stavba kostela v Breitensee, kde jest 99% katolíků, jest všeúčitečný podnik, a otázka peněz na ruční práce a potahy jest v zákoně odůvodněna, — proto budiž stížnost zamítnuta.

Žid Brunner, který jest socialní demokrat, ujišťoval, že nechtěl svou stížností žádné demonstrace dělati, ale zameziti, aby obec státních základních a interkonfessionálních zákonů nedbala. Ostatně prý většina onu podporu udělila jsouc svými strannickými přátely k tomu nucena. Předseda napomenul Brunnera, aby zanechal výroků, které k věci nenáleží. Po skončeném ústním řízení odebral se správní soud, skládající se z předsedy a 4 votantů, k poradě.

Porada trvala déle; jak do veřejnosti vniklo, byli dva votanti pro to, aby se stížnosti vyhovělo,*) druhí dva, aby se zamítla. Předseda Lehmayr přidal se k mínění onomu, pročez výrok zněl: Stížnosti obecního staršího Luciana Brunnera se vyhovuje a usnešení z 10. prosince 1896 zrušuje se jako zákonně neodůvodněné. Tento výrok byl takto odůvodněn: Ono usnešení nemůže býti dle názoru správního dvora odvozováno z práva svobodné správy obecního jmění. Toto právo jest pouze v mezích, které říšskými a zemskými zákony jsou vytčeny. Jsou to všeobecné zákonné meze v oboru působnosti v říšském obecním zákoně, zvláště pak v §§ 38. a 39. vídeňského obecního statutu. Právo obecní správy vztahuje se pouze na věci obce, ne však na věci kultu, jež zastávají náleží jiným činitelům. Co do věci farních osad, jsou zájmy jejich od zájmův obce podstatně rozdílny, jak to zákon ze 7. května 1874 výslovně praví. Pro tyto potřeby jest rozdělení vydaje na členy farní obce, avšak nelze zájem členů farních osad se zájmem příslušníků místní obce stotožnovati. Beze vši pochyby jednalo

*) Jeden z těchto dvou jest Burckhard, odchovanec škotského gymnasia benediktinského ve Vídni, bývalý docent občanského práva při vídeňské právnické fakultě, který později stal se úředníkem v ministerstvu vyučování; toto postavení opustil jmenován býv ředitelem dvorské činohry; patrně toto zaměstnání bylo příčinou, že sepsal divadelní kus „Bürgermeisterwahl“, ve kterémž příslušníci soudcovského stavu přímo v opovržení se uvádějí tím, kterak v mravním ohledu se chovají a sprostým způsobem se vyjadřují. Jelikož dotčený divadelní kus veliké pohoršení způsobil, nemohl Burckhardt setrvati v postavení ředitele dvorské činohry a jmenován byl dvorním radou u správního soudu. . . . Jest též spolupracovníkem „Neue Freie Presse“.

by se tak proti zákonům kultu. Obec sice namítá, že tyto vydaje poplynou z obecního jmění a nikoli z vlastních obecních daní; ale jest patrno, že by tyto obecní daně, když by se jich k takovým účelům užívalo, byly větší. Když obec oprávněnost, poskytovati takové podpory, z § 52. lit. q) obecního statutu odvozuje, myslí správní dvůr, že tento paragraf pouze kompetenci pro tyto věci obecní radě proti jiným organům, jako magistratu, přiznává, ale na meritornost věci se nevztahuje. Když tedy věc obor působnosti obce překročuje, jako v tomto případě, nemůže se takové překročení o ustanovení obecního statutu opírat. Vzhledem na rozhodnutí o prvním článku stížnosti odpadá pro správní dvůr nutnost obírat se druhou stížností o nákladu na ruční práce a potahy.*)

Rozhodnutí správního dvora, že politické obce nemají práva věnovati příspěvky na potřeby náboženské a církevní, opírá se hlavně o paragrafy jednoho církevně politického zákona ze 7. května 1874 (jednoho z květnových zákonů), které znějí:

§ 35. Všichni ve farním okrese bydlící katolíci téhož obřadu tvoří farní obec. Všechna práva a závazky týkající se církevního předmětu, které v zákonech obcím přikázány neb uloženy jsou, náležejí farním obcím. Jenom práv. patronátní mohou též místní obci jako místní obci náležeti.

§ 36. Pokud pro potřeby farní obce vlastním jměním jejím nebo jinými po ruce stojícími církevními prostředky postaráno není, jest rozepsati k jejich ukrytí přirážky na členy farní obce.

§ 37. Bližší předpisy o ustavení a zastoupení farních obcí, potom o obstarání jejich věcí budou zvláštním zákonem vydány.

Avšak zákon v § 37. slíbený nebyl nikdy vydán, a posud není nikde ustanovena ani jedna farní obec. Místo tohoto zákona vyšlo ministerialní nařízení podepsané od Lassera a Stremayra, které zní:

„Pokud nebude dán zákon v § 37. zákona ze 7. května 1874 slíbený o ustavení a zastoupení farních obcí, a pak o obstarávání jejich věcí, jest obstarávati věci katolických farních obcí jako posud od zástupitelstev místních obcí.

Tyto budou též na dále o příspěvcích k účelům katolického kultu, které se farních obcí týkají nebo od nich zapravovány býti mají, se usnášeti a o jejich krytí a placení se starati“.

Toto nařízení bylo pojímáno všeobecně tak, že ve příčině příspěvků na potřeby katolického kultu zůstane to při starém.

*) „Neue Freie Presse“ z 8. března 1899. Č. 12.408. Ab. Bl. str. 3. „Vom Verwaltungs-Gerichtshofe“; z 9. března 1899. Č. 11.409. Morg. Bl. str. 2. „Wien. Die Wiener Kichenbau-Subvention vor dem Verwaltungshofe“.

A také to při starém zůstalo: politické obce dávaly příspěvky. Avšak dle uvedeného rozhodnutí správního dvora byly všechny ony příspěvky nezákonné, tedy neplatné.

„Vaterland“ dokládá: „Komu jest v budoucnosti příspěvky platiti? Správní soudní dvůr praví: ‚farním obcím‘. Když se mu odpoví: ‚Avšak farní obce nikde nejsou a kdo není, nemůže platiti: odpovídá správní soudní dvůr: ‚Do toho mně nic není; v zákoně stojí, že jenom farním obcím jest je platiti; punctum‘. To jest vnější právní poměr katolické církve, který liberálové utvořili. Co učiní vláda? Odpoví na všechny stížnosti příslušných církevních úřadův v neudržitelných právních poměrech pokrčením ramen?“*)

Rozhodnutí správního dvora vyvolalo velikou nevoli ve všech katolických kruzích**) a bylo podrobovano nejostřejší kritice.

Prof. Dr. Frant. Kryštůfek.

Význam adventu. — V knihách o liturgii jednajících a její obřady vykládajících nalézáme obyčejně také výklad roku církevního. Čas adventní, jakožto předhodí vánoční, vykládá se *ve smyslu objektivním* (dogmatickém a historickém) jednak jako zobrazení a rozjímavá památka věků předkřesťanských a jejich toužebného čekání na zaslíbeného vykupitele, jednak i těch devíti měsíců, kdy „Slovo tělem učiněné“ přebývalo v lůně panenské matky. Ve smyslu *subjektivním* či *mravním* jest advent doba přípravy kajicné na spasitelné slavení Kristova zrození v Betlémě, a na duchovní zrození jeho v srdci věřících.

Výkladu tomu nasvědčuje missál a breviář v officiích „de tempore“ (o nedělích a feriích času adventního) zcela určitě.

Ale officia tato nasvědčují rovně tak určitě, že objektivním významem adventu jest *i druhé příští Kristovo*, v den soudný. Ve smyslu mravním jest kajicná příprava na duchovní zrození Kristovo v srdci věřících zároveň i přípravou na šťastnou smrt a na milostivý soud; pro tuto příčinu lze kazateli představovati advent jako obraz vezdejšího života našeho.

Text missálu má převahou, skoro vyhradně, *prvé příští Páně*, narození jeho ve způsobě člověka, za předmět na druhé příští ukazuje evangelium na první neděli adventní; obé příští pak vyjadřuje modlitba denní o vigilií vánoční. Hymny breviáře hledí k oběmu příští zároveň, přecházejíce od prvního ke druhému tolik důmyslně a krásně, jak to vůbec naléztí lze

*) Vaterland z 9. března 1899 Č. 68. M.-B. str. 2. ve stati: „Wieder einmal die Frage der Pfarrgemeinden“.

**) Srv. řeč Dra. Josefa Porzera, katolíka, ve voličské schůzi vnitřního města vídeňského, ve „Vaterlandu“ ze 17. května 1899. Č. 134. A.-B. str. 1—3. „Die Lucian Brunner Action gegen Kirchenbauten“. — „Katolické Listy“ ze 14. března 1899. Č. 73. „Brunnerův protest.“

jenom v nejstarších textech liturgických, o kterých bez upřílišení pověděti lze, že složeny byly za zvláštního přispění Ducha svatého, že téměř inspirovány jsou.

Popatřme blíže, jak liturgické texty na čas adventní pronášejí dogmatickou pravdu o druhém přísti Kristově.

Evangelium na první neděli adventní líčí názorně a dojemně příchod Kristův ve slávě a velebnosti veliké, obecný soud a skonání světa viditelného; denní modlitba na vigilií vánoční položená zní: „Deus, qui nos redemptionis nostrae annua expectatione laetificas: praesta, ut Unigenitum tuum, quem Redemptorem laeti suscipimus, venientem quoque iudicem securi videamus“.

Hymnus k nešporám opěvuje v prvních čtyřech slohách vtělení a zrození Páně, ve sloze páté pak vznáší prosbu za slitování k budoucímu soudci: „Te deprecamur ultimae magnum diei iudicem, armis supernae gratiae defende nos ab hostibus“.

Hymnus k jitřním hodinkám vznáší touž prosbu ve sloze třetí a čtvrté slovy velice tklivými: „Ut cum tribunal iudicis damnabit igni noxios, et vox amica debitum vocabit ad coelum pios: Non esca flammaram nigrosvolvamur inter turbines, vultu Dei sed compotes coeli fruamur gaudiis“.

Hymnus ke chvalám učí prositi pro Beránka na svět poslaného („En agnus ad nos mittitur“) za odpuštění a slitování v den soudu: „Omnes simul cum lacrymis precemur indulgentiam, ut, cum secundo venerit, metuque mundum cinxerit, non pro reatu puniat, sed nos pius tunc protegat“.

Dvoji tento význam adventu nešel pozornosti dávných liturgistů středověkých. Ivo de Chartres (ve století jedenáctém) pronáší se o něm takto: „Praesentium observatione dierum utrumque Christi adventum celebramus. Hac observatione aliquid praeteritum debemus credere, aliquid futurum expectare, quatenus expectatio futurorum per timorem sollicitos nos compescat a malis, praeteritorum autem fides per charitatem non tepescentem confirmet in bonis“. Podobně Rehoř z Toursu (ve století šestém): „Utrumque sub temporis observatione sancta venerari consuevit ecclesia, ut *inchoata prioris adventus beneficia recolat cum gratiarum actione et laetitia, consumata vero futuri adventus bona cum pia expectet trepidatione. Coelestium gratiarum prioris adventus participes effecti, parati inveniamur in altero adventu ejusdem Domini*“.

Vedle dvojiho významu svého jest advent *rázu radostného i truchlivého*. Radostného pro blaživou naději blízké spásy, truchlivého pro budoucí soud, jehož báti se jest i spravedlivému, poněvadž před Bohem nejvýše svatým nikdo čist není tolik, aby se pro vykonané dobré skutky své za bezpečna pokládati mohl před Bohem nejvýše spravedlivým. Ráz truchlivý má do sebe advent i pro kajicnost, kteráž nezbytně náleží ku přípravě na vánoční slavnost, na duchovní zrození

Kristovo v srdci věřících a ku přípravě na šťastnou smrt a milostivý soud.

S tímto dvojitým charakterem adventního času souhlasí všecka liturgie adventní. Stránka radostná se označuje tím, že v adventě Alleluja vyloučeno není, jako času postního vyloučeno jest, že Introit neděle třetí k radosti vyzývá („Gaudete in Domino semper“), a že mnohá čtení v missálu a breviáři stále obveselují mysl věřících blaživou nadějí spásy již nedaleké, nadějí tuto zároveň posilující až k radostné zvěsti: „Hodie scietis, quia veniet Dominus, et mane videbitis gloriam ejus“. (Invit. in Vigilia Nativ.).

Na truchlivost ukazují fialová barva paramentů, opomínané Gloria in excelsis ve mších de tempore, a přenesený sem ritus svatopostní ve mnohých kusech, zejména ve preces feriales, ježto se nařizují v čas adventní. Kromě ritu chráněn jest truchlivý ráz adventu záповědí hlučných veselostí.

Dr. Ant. Skočdopole.

Představení řeholních komunit, seminářů a koleji nemají zpovídati svých podřízených nebo chovanců v témž domě bydlicích. — Posv. Sbor řím. inkvisice vydal k výslovnému nařízení Jeho Svatosti, papeže Lva XIII., dne 5. července 1899 *zvláštní dekret*, určený především pro město Řím, jimž se — mimo jednotlivé případy nutnosti — *přísně zakazuje, aby představení* (jakéhokoliv stupně) *řeholních komunit, seminářů a kolejí zpovídali své podřízené* nebo chovance v témž domě bydlicích, a to pro nesnáze a neblahé následky, jež z toho vyplynouti mohou, hlavně však z těchto důvodů: 1. Trpí tím *volnost podřízených a chovanců* u vyznávání z hříchů, ano i *úplnost svátostné zpovědi* se vážně ohrožuje. 2. Obmezuje se zároveň potřebná volnost představených v řízení a spravování komunity, anť bývají vydáni *ve dvojí podezření*: buď že užívají vědomostí, nabytých ze zpovědi svých podřízených, nebo že větší přízeň projevují těm, kteří se u nich zpovídají.

Ačkoliv zákaz *jen pro město Řím* byl vydán, přece z naznačených důvodů zřejmo, že má *direktivní* platnost všeobecnou.

Dekret stanoví takto:

Feria IV. 5. Julii 1899.

Huic Supremae S. R. et U. Inquisitioni relatum est, quod in hac Alma Urhe nonnulli Religiosarum Communitatum, necnon Seminariorum et Collegiorum Superiores, suorum alumnorum in eadem domo degentium Sacramentales excipiant confessiones.

Ex quo *quanta incommoda*, immo *quot gravia mala* oboriri possint, nemo qui in sacris ministeriis vel mediocriter sit versatus, pro comperto non habet. Ex una enim parte minuitur alumnorum peccata confitendi libertas, ipsaque confes-

sionis integritas periclitatur; ex alia vero Superiores minus liberi esse possunt in regimine communitatis, ac suspicioni exponuntur, aut se notitiis in confessione habitis uti, aut benevolentiores se praeberere erga alumnos, quorum confessiones excipiunt.

Quapropter ut hisce aliisque malis, quae ex hujusmodi abusu facile oriri queunt, occurratur, Suprema haec S. Officii Congregatio, de expresso Sanctissimi D. N. Leonis PP. XIII. mandato, *districte prohibet*, ne ullus cujusquam Religiosae Communitatis aut Seminarii aut Collegii Superior, sive major sive minor, in hac Alma Urbe (excepto aliquo raro necessitatis casu, de quo ejus conscientia oneratur), suorum alumnorum in eadem domo manentium *Sacramentales Confessiones audire ullo pacto audeat*.

J. Can. Mancini S. R. et U. Inq. Notarius.
Prof. Dr. Gabriel Pecháček.

Pravomoc kapitolního vikáře. — Úmrtím biskupa přestává zároveň pravomoc jeho generálního vikáře, a řádná pravomoc biskupská přechází (z pravidla) na *kapitolu* která však sama svými jednotlivými členy jurisdikčních aktů nevykonává. Jak ustanovil sněm Tridentský v sess. XXIV. cap. 16. de reform., zvolí kapitola do osmi dnů po uprázdnění biskupského stolce ze sebe *kapitolního vikáře*, na něhož tím hned i přecházejí všechna ona práva úřadu biskupského, která měla kapitola od okamžiku vakance. Proto od úmrtí biskupa neb jinákeho uprázdnění biskupského stolce až do zvolení kapitolního vikáře vypraviti se mohou jenom ony jurisdikční akty, které již dříve biskup aneb jeho jménem generální vikář byl dekretoval; s vyřízením nově došlých jurisdikčních aktů musí se zatím sečkat. Jakmile kapitolní vikář, o jehož vlastnostech i volbě zevrubně jedná citovaná kap. 16. sněmu Tridentského, zvolen, nabývá *eo ipso* bez dalšího nějakého potvrzení na dobu vakance pravomoci biskupské a má právo kněze v duchovní správě ustanoviti, faráře investovati, od biskupských rezervátů rozhřešiti, zpovědní jurisdikci, dispens od prohlášek, od postu uděliti, atd., krátce výkony řádné pravomoci biskupské ihned předsevzítí.

Avšak biskupové mají pro různé potřeby svých diecésánů ještě *zvláštní fakulty*, propůjčené jim od Apoštolské stolice na 10, 7, 5 let, na tříletí neb jen na 2 roky, aneb obmezené na určitý počet případů na př. 60, 30, 20 — 6. Z těch nejhlavnější jsou facultates *quinquennales pro foro externo et pro foro interno* (jichž obsah uvádí každá větší kniha kan. práva, též Dra. Borového Sloh církevní), jiné týkají se *dispensí od překážek manželských* v bližších stupních ex urgentissima causa, a pod. Stává se, že při smrti biskupa některá fakulta má platnost ještě třeba po 5, jiná po 3—2, neb půl leta;

z jiné zbývá ještě třeba 20, z jiné 10 pádů a pod. Jest otázka, *smí-li kapitolní vikář i těchlo fakult použití?* Odpověď zní: *Ano, a to na základě nálezu posv. kongreg. Gen. S. Rom. Univ. Inquis. z 24. listopadu 1897, kterýž dekret schválil sv. Otec Lev XIII. 26. listopadu 1897. Rozhodnutí to má velikou důležitost. Před tím bývalo zvykem, že zvolený kapitolní vikář pisemně žádal u nunciatury apoštolské, aby směl po čas vakance užívati fakult, quae ex speciali Apostolicae Sedis delegatione elargitae fuerunt N. Episcopo pro N. dioecesis necessitatibus, a to užívati „usque ad expirationem temporis vel numeri casuum, pro quo concessae fuerunt“.* Žádost ta bývala vyřizena tím způsobem, že *sv. Otec* dovoloval použití oněch zvláštních fakult. Avšak dekretem z r. 1897 věc ta jest velice zjednodušena, což zvláště výhodno jest pro krajiny zámořské, neb kde není rychlého spojení s nunciaturou aneb s Římem. I nemá nyní kapitolní vikář potřeby, aby za ony fakulty *) zvláště žádal; stačí, když z ohledů slušnosti volbu svou nunciaturě apoštolské oznámí a připojí, že chce dle citovaného dekretu fakult oněch užívati, což nunciatura pak pouze na vědomí béře.

Dekret zmíněný přinesl pro správu osiřelých diecésí *velice vzácnou výhodu*. Dříve nemohl kapitolní vikář ani u nás, kde přec je dobré poštovní spojení, mnohou věc naléhavou nemaje potřebných fakult vyříditi před 3 as týdny, neboť tak dlouho trvalo, než byl zmocněn, aby fakult oněch použití směl. Nyní však může *hned po své volbě* použití všech oněch fakult, a obvyklá správa osiřelé diecése není úmrtím neb odchodem biskupovým než *jen na krátko*, t. j. *as 8 dní* přerušena. Žádoucí výhodu tu způsobil zmíněný dekret před dvěma roky vydaný. Když pak vyprší lhůta některé fakulty neb se vyčerpá počet povolených případů žádá kapitolní vikář v Římě za prodloužení fakult, jež se mu i povolují, ovšem jen na kratší dobu, zpravidla na rok, pro menší počet případův neb *durante munere*, co by as stačilo pro dobu sedisvakance.

Pravomoc kapitolního vikáře jest ostatně obmezena tak, že *nesmí zadati obročí tiberiae collationis, povoliti odpustky, zciziti statky biskupské*, před dovršeným rokem vakance *propustiti kněze z diecése, vydati dimissoriales k svěcení*. Jest dále právě jako biskup vázán v mnohých věcech *souhlasem neb radou kapitoly* a nesmí nic důležitého stanoviti, neb nějakou novotu zavésti, z čeho by budoucímu biskupu újma neb škoda vzešla. O všem tom podrobně poučuje církevní právo, kteréž i stanoví, že kapitolní vikář, nemá-li

*) Jsou to ony „*facultates habitualiter a S. Sede Episcopis . . . concessae*“, jak je zove dekret S. C. O. z 24. listopadu 1897, a to ony. *quae regulariter renovantur*, tedy ony, o nichž výše je řeč, *nikoli* však fakulty, které pro *určitý případ ad hoc* biskupu některému propůjčeny byly.

biskupského svěcení, nemůže konati funkci biskupských. Aby mohl světiti kalichy neb zvony, má potřebí zvláštního indultu papežského. Srv. též, co praví Conc. Provinc. Prag. 1860 tit. VI. cap. 5. pag. 214: . . . nec fas est Capitulo jurisdictionem illi (Vic. capitulari) committendam ullo modo restringere, sed nec Vicario quidquam innovare, vel de beneficio liberae collationis episcopalis providere aut juribus episcopalibus praejudicium adferre“. Budiž však zde uvedeno, co jest obzvláště důležité, že, mají-li během roku sedisvakance svěcení býti klerikové, musí kapitolní vikář žádati rovněž za povolení k tomu v Římě, kteréž se mu udílí tak, že *non obstante luctus anno accedente capiculi cathedralis ecclesiae capitulariter congregati consensu*, per secreta suffragia praestando, ac dummodo ab Ordinario antecessore non fuerint reiecti, a *quocumque catholico Antistite* cum Apostolica Sede communionem habente ad primam tonsuram atque sacros ordines usque ad presbyteratum inclusive promoveri possint *subditi dioecesani*.

Účelem tohoto článku bylo shrnouti krátce to, čeho o pravomoci kapitolního vikáře potřebí znáti správcům duchovním, aby dle toho svá podání upravití mohli.

Dr. Jan Nep. Sedlák, metrop. kanovník.

Dům studujících kněží v bádenském Frýburce. — Na loňském eucharistickém sjezdě v Kostnici (od 9. až do 11. srpna 1898) promluvil mezi jinými též universitní professor v bádenském Frýburce prelát dr. Heiner, jehož řeč přináší teprve nyní německá „*Ss. Eucharistia*“: mluvil „o kněžstvu a vědě.“ V řeči této doporučoval kléru co nejvřeleji studium *světských* věd, aby v radách našich byli úctyhodní *odborníci*, kteří by se odborníkům světským úplně vyrovnali; tak dle jeho náhledu by se dalo znenáhla mnoho, co jsme zanedbali nebo ztratili, dohoniti a získati více snad, než zřízením katolické university v Německu, pro niž by se snad nenašlo ani s dostatek učitelstva. Aby se pak podobní odborníci vzdělali, doporučuje bohonadšeným kněžím studium na světských fakultách s podmínkou, že by bydleli společně v některém duchovním domě. Mezi jiným pravil doslovně (*Eucharistia* 1899, zářijové číslo str. 132): „Sv. Otec nařídil pro Itálii, aby mladí kněží studující na státních universitách bydleli buď v semináři nebo v některém klášteře, nebo aby byl pro ně zřízen zvláštní studijní dům, kde by společně žili.“*) On sám zřídil před půl letem ústav v Anagni, kde se mladí kněží oddávají zvláště studiu profánních věd. Podobný dům (*Sapienza*) máme od tří let ve Frýburce**); bylo tam v letě uplynulém 17 mladých kněží, kteří se na universitě věnovali studiu rozličných odborů. Světští professori jednají s těmito studujícími kněžími velice laskavě a pod-

*) Srv. Časop. katol. duch. z r. 1898, str. 249. nn.

***) Viz Časop. katol. duch. z r. 1895, str. 505. nn.

porují je všestranně ve vědeckém studiu, ano radují se, mají-li mezi svými posluchači někoho ze „Sapienze“. „S těmito pány dá se něco dělati,“ vyjádřil se nedávno jistý professor. Professoři vyhýbají se ve svých přednáškách až úzkostlivě všemu, co by city katolíků mohlo urazit. Již tento nepřímý vliv, který „Sapienzi“ vykonáváme, nesmíme podceňovati. Můžete si živě představit vědecké snahy těchto našich ideálních mužů z rozličných končin Německa. Sedm jich promovalo s výborným prospěchem, mezi nimi jeden z národního hospodářství, několik jich bude v nejbližším období skládati přísné zkoušky z rozličných filosofických odborů . . .“ Nedá se upříti, že takový kněz odborník, který zůstal svému stavu a povolání věren, má veliký vliv na laiky v intelligentních kruzích a může následkem toho na prospěch a obranu církve mnoho vykonati! *Jos. V. Bouchal.*

Proč Dante ve své „Božské komedii“ neuvádí současných haeresí, jest předmětem studie Felicea Tocca „Quel che non c'è nella Divina commedia — o Dante e l'eresia.“ (Bologna 1899.) Jak známo, jmenuje Dante ve svém nesmrtelném díle různé kacíře starého věku, počínaje Fotiem, avšak o současných velikých poblouzených, jako haeresi Katarů, Valdenských, Jacopona da Todi, Giovan. Olivioho atd. se nezmiňuje. Autor vysvětluje to jednak přátelskými konnexemi básníka s některými z vyznavačů současných haeresí, jednak tím, že Dante nechtěl přilévati ještě více oleje do ohně rozvášněných tehdy fanatických přívrženců oněch haeresí. *Alois Svojsík.*

Kněžský seminář v Haarenu. — V letošním „Novém životě“ podává *Dr. Al. Musil* některé črty z cest, mezi nimiž jest i ta, jež se týká semináře v Haarenu (N. Ž. č. 10. str. 284. nn.). Podáváme ji tuto čtenářům „Časopisu katol. duchovenstva“, doufajíce, že rádi si ji přečtou.

„Když byla v padesátých létech katolická církevní správa v Nizozemsku obnovena, — tak píše Dr. Musil — založil si Herzogenbuschský biskup kněžský seminář nedaleko osady Haarenu, a tam čtenáře zavedu.

Jest to dvoupatrová budova s širokým průčelím a dvěma rovnoběžnými křídly, mezi nimiž stojí za pěknou zahrádkou románský kostel sv. Františka Saleského. V přízemí průčelí jsou pohostinské světnice, byty a jídelna představených, v levém křídle dole jídelna a zábavna bohoslovců, v pravém pak posluchárny. Prvé i druhé patro průčelí i křídel jest rozděleno chodbou na dvě řady světlých, útulných pokojíků, v nichž bydlí bohoslovci. Jest tam bohoslovců na dvě stě a každému se vykáže určitý pokojík s železným lůžkem, skříni na šaty a na knihy, malým stolem a židlí a ponechá se mu úplná volnost, jak si pokojík zařídí. President semináře — tvoří zdejší představení bratrskou obec pospolitou — mně pravil, že jest zajímavavo pozorovati již při zařizování tohoto seminářského bytu samostatnou individua-

litu jednotlivých bohoslovců; ze zařízení pokojíka soudí na povahu a tuto dle potřeby zdokonaluje. Navštívil jsem dobrou polovici bohosloveckých světniček a nenašel jsem ani jediné, aby neměla něco zvláštního, charakteristického. Již zámožnost toho onoho obyvatele jest zřejma, a při zámožnosti zvláštní vkus. Láska k pořádku, k úzkostlivé čistotě, ku květinám, jež pěstují v pokojíku, na okně i v truhlících na zdi pod okny připevněných mile působí na hosta, kdežto jinde přeházené na stolku knihy i papíry, ledabyly spořádané šaty a boty ukazují, že zde bydlí buď nedbalec nebo velký genius, jenž se pohybuje ve sférách nadzemských. Rád přiznávám, že jsem našel skoro ve všech pokojících rozumně založené a pěkně spořádané knihovny, z nichž možno vyčísti, čemu se majitel zvláště věnuje. Ale v žádné bohoslovecké světničce nechybí dlouhé neb krátké dýmky, plné a prázdné krabice na doutníky, samovar s mlýnkem na kávu a lenoška se zvláště připevněným stolečkem na knihu. Ve svých pokojících jsou bohoslovci neobmezenými pány. Zde studují i zpívají bez dozoru, pouze návštěva cizí světničky v čase studijním nebo v noci jest přísně zakázána. Požaduje se od bohoslovců dosti mnoho a představení mně tvrdili, i sám jsem seznal, že studují rádi a velmi pilně. Nacpe si dýmku, uvaří kávu neb čaj, sedne k oknu do lenošky, knihu s poznámkami a tužkou položí na stoleček k lenošce upevněný a kouří a sílí se kávu neb čajem a studuje. Po delší době vstane, chodí po světničce, opakuje, rozvažuje a učení mu jde hravě. Při snídani, obědě nebo večeri není nikdy mlčení. Bohoslovci sedí po čtyřech u stolků na židlích, čtou si své noviny, vykládají a sílí své vyhladovělé tělo. Piva mohou vypít do vůle. O čtvrté hodině jest svačina, kdy mohou opět pít pivo a jísti sýr a chléb. Ve čtvrtek a v neděli sejdou se o druhé hodině v zábavně, rozsednou se po čtyřech u stolků, pijí pivo, kouří, hrají v šachy, v karty atd. a úplně dle libovůle až do páté. I zde mně pravil president, že úplná svoboda při pití piva, hraní a zábavě velmi pěkně ukazuje dobré i špatné vlastnosti bohoslovců a valně při výchově napomáhá. Na procházky chodí po dvou, a jedenkrát za měsíc dostane každý dovolenou navštívit na celý den své příbuzné. Zpovídati se mohou kterémukoliv z představených neb profesorů, neboť nemají zvláštního spirituala. V kostele sedí všichni v lavicích a za nimi ve vyvýšené řadě lavic bývají při každém duchovním neb bohoslužebném úkonu přítomni všichni představení a konají různé modlitby střídavě s nimi. Při slavných službách Božích, při hodinách atd. všichni bohoslovci bez rozdílu zpívají předepsané chorální zpěvy, zanotují antifony atd., není prazádného rozdílu mezi zpěváky a nezpěváky. V bohosloví zůstávají šest let, a není-li uprázdňeno místo, i sedm let. Písmo sv. Starého i Nového Zákona jest rozděleno na šest částí, každý rok se probírá jedna část s úvodem, starovědou a pod., tak že za šest let proberou skutečně celé Písmo sv. Tyto přednášky bývají pro všechny bohoslovce

společné, neboť, jak mně pravil president, jest důkladné studium Písma sv. nejnmutnějším požadavkem pro vzdělání bohoslovce a neustálým opakováním jak věro- tak mravouky. Veliká péče se též věnuje církevním dějinám, a celý jeden rok jest vyhrazen církevním dějinám diecesálním a nizozemským. Žádný bohoslovec nedostane nic zdarma. Na byt a stravu platí každý ročně 300 zl., šaty, knihy, pivo atd. pak si platí zvlášť. — Nic zadarmo — šest let v bohosloví — a přec mají tak veliký nával, že nemohou všech přijati a veškeré farní osady jsou náležitě opatřeny. Zvláště bohatší měšťané dávají syny do bohosloví, kdežto chudobnější, kteří nemohou tolik platiti, vstupují do různých řádů nebo jdou na missie. A u nás jest skoro vše zadarmo, a přece jest již nedostatek německých kněží i v ryze německých diecésích, a půjde-li to tak dále, bude nedostatek i kněží českých.

— LITERATURA —

Recense — Rozhledy.

Die sociale Frage, ein Beitrag zur Orientierung über ihr Wesen und ihre Lösung von *Joseph Biederlack S. J.* Professor an der gregorianischen Hochschule zu Rom. Dritte Auflage, Innsbruck 1898, Druck und Verlag von Felician Rauch.

Professor Biederlack patří mezi přední sociology německé. Čtenáři „Časopisu katolického duchovenstva“, kteří se súčastnili letošního socialního kursu pořádaného Společností Lvovou ve Vídni, měli příležitost osobně jej poznati. Na veřejnost vystoupil professor Biederlack jakožto křesťanský sociolog poprvé přednáškou v socialním kurse, jež Společnost Lvova pořádala ve Vídni r. 1894. Potom přednášel prof. Biederlack o socialní otázce delší dobu na theologické fakultě university inšprucké, a z přednášek těch povstal spis, jež tuto hodlám posouditi. Nebude snad nezajímavo poněkud podrobněji o vzniku spisu Biederlackova „Die sociale Frage“ promluvíti.

Theologická fakulta inšprucká byla tuším mezi bohosloveckými učilišti rakouskými první, jež zavedla veřejné přednášky o socialní otázce. Byl to právě professor Biederlack, doktor theologie a církevního práva a tehdy právě mimořádný rakouský professor církevního práva, morálky a pastorálky na theologické fakultě university inšprucké, jenž o socialní otázce v zimním semestru školního roku 1894—95 začal přednáseti. Přednášky ty konal jakožto bezplatné kollegium hodinu týdně a probral tehdy „Úvod do socialní otázky“ (Einleitung in die sociale Frage). V následujícím letním semestru přednášel o vy-

braných částech socialní otázky, „Die sociale Frage (ausgewählte Partien)“, a ve školním roce 1895—96 přednášel již systematicky o základech celé socialní otázky, „Die sociale Frage (Principien der Gesellschafts- und Wirtschaftslehre)“, a přednášky o socialní otázce konal též následujícího roku hodinu týdně. Přednášky ty poslouchali nejen theologové, nýbrž též mnozí posluchači ostatních fakult, zvláště právnické, tak že největší učební síň theologické fakulty inšprucké bývala přeplněna.

Začátkem školního roku 1897—98 byl professor Biederlack povolán na papežskou Řehořovu universitu do Říma a jeho nástupcem na theologické fakultě inšprucké stal se Dr. M. Hoffmann S. J., bývalý professor církevního práva na theologické fakultě solnohradské. Rok po té (začátkem školního roku 1898—99) začal také on konati opět přednášky o socialní otázce hodinu týdně. Ostatně dříve ještě, nežli prof. Biederlack začal konati zvláštní přednášky o socialní otázce, měli příležitost posluchači theologické fakulty inšprucké poznati křesťanskou nauku o společnosti čili základy křesťanské sociologie v přednáškách filosofických. Rok co rok přednáší se na tamější fakultě theologické etika čili o základech mravnosti a práva (Grundsätze der Sittlichkeit und des Rechtes). Ethiku přednášival prof. Dr. Max Limbourg a nyní ji přednáší jeho nástupce prof. Dr. Beda Rinz. K přednáškám o právu přirozeném družily se vždy jakožto poslední část přednášky o sociologii čili nauka o společnosti lidské (Gesellschaftslehre). A takových filosofických přednášek o ethice a právu přirozeném a na jejich základě teprv o sociologii je velice potřebí ke správnému posouzení socialní otázky. Bez ethiky a bez přirozeného práva projednávat socialní otázku je tolik jako vydávat se do nebezpečí, že upadnu do jednoho z obou extrémů, buď jenom napomináním k trpělivosti a poslušnosti k vrchnosti hleděti zažehnat socialní otázku, ale o ctnosti a spravedlnosti mnoho nemluvíti, nebo nasáknouti naukami socialní demokracie a snad konečně všecko právo se socialní demokracií a s liberalismem jenom z lidu odvozovati. Obojí ta cesta jest chybná a žádná z nich by rány nynější společnosti lidské nevyhojila. A nejenom ve filosofických přednáškách, nýbrž také v přednáškách o morálce a pastorálce bere se na theologické fakultě inšprucké zřetel k socialní otázce a ke všem moderním zařízením společnosti lidské, které otázku socialní urychlily. Nezvratná pravda jest, že morálka si musí všimati socialní otázky, a že naopak socialní otázka se dá jen na základě zásad křesťanské morálky vyřídit. Toho si byl také professor Biederlack dobře vědom.

Jak jsem již pravil, podnět ke spisu „Die sociale Frage“ daly akademické přednášky. Aby účelu svého „uvésti posluchače do velikého problému naší doby“ snáze dosáhl, a snad

těž proto, že nebylo lze v jedné hodině týdně ústně celou látku náležitě probrati, vydal prof. Dr. Biederlack již roku 1895 pomůcku tištěnou „jakožto rukopis“ pod názvem „Die sociale Frage, ein Beitrag zur Orientierung über ihr Wesen und ihre Lösung“ v Inšpruku u Feliciana Raucha. Později dostalo se několik výtisků také do knihkupeckého obchodu. To bylo *první vydání* spisu. Vydání to obnášelo 160 stránek osmerky, kdežto nynější vydání třetí obnáší 238 stránek téhož formátu. Hlavní rozdělení spisu bylo stejné jako ve třetím vydání, tak již v prvním vydání. Dělí se totiž spis na *dva díly*, první *všeobecný* o čtyřech kapitolách, druhý *zvláštní* též o čtyřech kapitolách. Poněvadž vydání první bylo brzy rozebráno, vyšlo později přepracované a rozšířené vydání druhé, jež v několika měsících bylo rozebráno, a na podzim r. 1898 vyšlo přepracované a značně rozšířené vydání třetí.

Abychom mohli spis „Die sociale Frage“ náležitě oceniti, třeba jest podati nejprve jeho *obsah*. Podám jej podle třetího vydání.

Jak již praveno, jest první díl všeobecný. První kapitola jedná o pojmu a původu dnešní socialní otázky. Druhá kapitola jedná o theorii svobodného hospodářství čili o ekonomickém liberalismu, a to předně o požadavcích ekonomického liberalismu (§ 1.), dále o odůvodnění liberalismu (§ 2.) a končí oceněním theorie svobodného hospodářství (§ 3.). Třetí nejdelší kapitola celého spisu jedná o socialismu, a to o pojmu a rozdělení socialismu a o socialismu státním (§ 1.), o názorech a eslech socialní demokracie (§ 2.), o vývoji socialismu a jeho odůvodnění (§ 3.), a končí kritikou socialismu (§ 4.). Ve čtvrté kapitole obsažena jest křesťanská nauka o společnosti a o hospodářství. Po úvodě, jenž spracován jest na základních pravdách křesťanského zjevení, pojednává slovatný pan spisovatel nejprve o křesťanském řádě společenském (§ 1.) a pak o křesťanské nauce o hospodářství (§ 2.).

Ve druhém zvláštním díle pojednává se o jednotlivých částech socialní otázky. První kapitola vyplněna jest *otázkou agrární*. Udat známky nynější nouze agrární (§ 1.), přechází pan spisovatel k příčinám nepříznivého stavu polního hospodářství (§ 2.), a načrtnuv krátce příčiny, specialisuje *příčinu hlavní* smutného stavu polního hospodářství, totiž *zadlužení*. I pojednává I. o třech hlavních příčinách zadlužení, totiž o dluzích *a)* z koupě, *b)* z dědictví a *c)* z provozování hospodářství, pak II. o příčinách nepatrného výnosu pozemků čili o důchodu pozemkovém. Na konec kapitoly (v § 3.) udává prostředky, jak by se tomu odpomohlo. — Druhá kapitola, nejdelší to druhého dílu, obsahuje *otázku dělnickou*. Poněvadž jest otázka dělnická nejdůležitější částí otázky socialní, podám obsah této kapitoly poněkud obsírněji. V úvodě oceňuje pan spisovatel krátce důležitost otázky dělnické a vymezuje její pojem. Potom pojednává (v § 1.) o příčinách dnešní otázky dělnické a praví, že se stav dělníků proti

dřívějším časům zhoršil 1. hospodářsky, 2. společensky, 3. nábožensky-mravně. Dále vykládá pan spisovatel, že i při dělnické otázce působily také obecné příčiny socialní otázky, a to 1. přílišná svoboda živností, 2. vynález strojů, a tvrdí, že se této příčině větší vina dává než jest slušno; 3. *hlavní příčinu* však vidí *v liberalním duchu času*. 4. Další příčinou jest dle mínění pana spisovatele bezmezná konkurence, a 5. konečně uvádí za příčinu, že pracedárci zanedbávali přirozené mravní a právní povinnosti k dělníkům, což jest jen výsledek přílišné svobody od státu propůjčené, a rozšíření liberalních ideí a s tím spojené nevěry. Potom udává pan spisovatel *prostředky, jimiž lze odpomoci* (§ 2.). Práví, že při řešení otázky dělnické třeba míti na zřeteli to, co sv. Otec v dělnické encyklice vyslovil, že stát jest povinen chrániti dělníkovu *právo na soukromý majetek*. Za *prostředky, jimiž by se dělníkům pomohlo*, udává 1. rozšíření *zdravých nábožensko-mravních a právních názorů*. 2. Poněvadž však právo samo o sobě nestačí, ježto vždy budou lidé, kteří pravdě odpírají, jest povinen stát *dobrými zákony* o blaho obecné se starati a poddané, hlavně *pracedárce*, mocí *donucovati*, aby zákony ty plnili. 3. Stát jest však též povinen vydávati *zakony na ochranu dělníků*. Tyto zákony ochranné musejí hájiti a) všecka práva dělníků, a to b) účinnivě. Ačkoliv zákony na ochranu dělníků jsou proti zásadám liberalismu, přece většina kulturních států počala již takové zákony vydávati. Zákony ty týkají se α) upravení doby pracovní, β) obmezení práce žen a dětí, γ) zákazu práce nedělní, δ) zdravotních opatření ve prospěch dělníků, ε) ochrany mravnosti, ζ) mzdy. A tu pojednává pan spisovatel o tom, kterak jest nejlépe mzdu vyplácti a η) konečně pojednává o živnostenských inspektorech. 4. Aby dělník neupadl do nouze, jest třeba *pojištění dělníků*, avšak pojišťovny dělnické nemají býti ústavy státními, a pojištění samo o sobě dostatečnou pomocí proti nouzi dělníků není. 5. Ke konci této kapitoly veledůležité pojednává se *o dělnických výborech* na ochranu jejich zájmů, pak *o dělnických spolcích*, které mohou velmi blahodárně působiti, jsou-li zařízeny na zásadách vyslovených v dělnické encyklice sv. Otce Lva XIII., potom *o dělnických komorách*, konečně o rozličných zařízeních ku podpoře blahobytu časného, nábožensko-mravního a rodinného, která pomáhají mírniti nouzi dělníků, třeba by sama o sobě nestačila na vyřízení otázky dělnické.

Třetí kapitola jedná *o otázce řemeslnické*, a to předně o podstatě a příčinách nouze řemeslníků (§ 1.), dále, jak se má tato otázka vyřídit (§ 2.), a podobně jako při otázce dělnické uvedeny jsou jednotlivé *prostředky, jimiž by se nouzi odpomohlo*, na př. zákonité obmezení konkurence, živnostenská společenstva, výkaz způsobilosti atd., ale *hlavní důraz* se dává na *oživení křesťanského ducha* ve stavu řemeslnickém. V poslední, *čtvrté kapitole* se jedná o špatném postavení *stavu obchodnického*, a

to podobně jako v předešlých kapitolách předně o podstatě a příčinách této nouze (§ 1.) a pak o prostředcích, jak jí odpomoci (§ 2.). Poslední odstavec tohoto paragrafu jest zároveň závěrkem celého spisu, a výsledek výborného svého spisu zahrnuje pan spisovatel ve slova, že *třeba jest zachovati a povznésti střední stav*, čímž proletariát poznenáhlu sám sebou vymizí.

Obsah spisu P. Biederlacka zde podaný jest o sám sobě nejlepší kritikou. Nezbyvá nežli poukázati na hlavní přednosti znamenitého toho spisu, a ty jsou dle mého úsudku tři, totiž: 1. že ve spise podána jest *celá socialní otázka* přísně vědecky v přehledné, dobře rozčleněné soustavě, tak že ve spise tom máme zaokrouhlený *celek*, a proto se hodí výborně ke studiu socialní otázky; 2. že při malém objemu má spis velmi bohatý obsah, a přece při tom jeho sloh jest velice jasný; 3. že slovatný pan spisovatel stále přihlíží k dělnické encyklice sv. Otce Lva XIII. „*Rerum novarum*“, již často cituje a spis svůj zcela na jediné správných zásadách encykliky té vzdělal, tak že se může nazvati volným komentářem dělnické encykliky sv. Otce Lva XIII.

Jedině, čeho by si bylo snad přáti, ale co nemá býti výtkou výbornému spisu činěnou, nýbrž co by po praktické stránce cenu spisu ještě zvýšilo, jest, že by bylo dobře, kdyby v poznámkách byla uvedena kratičce životopisná data zakladatelů a nejdůležitějších zástupců socialní demokracie a s druhé strany zase pracovníků křesťansko-socialních. Tím by se také posloužilo lepšímu porozumění samé otázky socialní.

Posudků o spise dp. P. Biederlacka bylo napsáno hojně, a to příznivých. Bylo-li kde v posudku upozorněno na třetí přednost spisu, nevím, ale na první a druhou přednost bylo poukázáno.

Ostatně o výbornosti spisu Biederlackova svědčí také to, že letos (r. 1899) vyšlo již *čtvrté vydání*, tedy za málo měsíců po vydání třetím. Toto čtvrté vydání jest jen nezměněný otisk vydání třetího.

Při této příležitosti nemohu opomenouti zmíniti se mimochodem ještě o jedné věci. Poslední dobou bývala často řeč o professoru Schellovi a jiných odpůrcích scholastiky z tábora katolického. Ovšem „*Roma locuta, causa finita*“, ale i kdyby se byl Řím nevysslovil o spisech Schellových, byly by spisy theologů, kanonistů a sociologů scholasticky vzdělaných nejlepším obhájením scholastiky. Pesch, Cathrein, Lehmkuhl, Biederlack jsou scholasticky vzdělaní jesuité a jsou nejlepšími německými pracovníky na poli socialní otázky. Toť pádný důkaz, že scholastické studium a scholastická metoda nejsou překážkou ve vědeckém vývoji katolické theologie a věd příbuzných, nýbrž že scholastika dovede kráčeti rovným krokem s vědeckým pokrokem jiných oborů, ano že naopak scholastická filosofie a theologie jest nejlepší přípravou k důkladnému studiu oborů jiných. Ovšem třeba jest do scholastiky vnik-

nouti, a to stojí úmornou práci. Ale ať někdo srovná na př. jenom neurčité, takořka větrné pojmy a výrazy spisů Schellových s jasnými, přesnými, konkrétními pojmy, výrazy a definicemi Biederlackova spisu „Die sociale Frage“, a rozhodnutí nebude nesnadné.

Mimo výborný obsah vyznamenává se spis Biederlackův také jasným slohem. I není divu, že byl příznivě přijat nejen u Němců, nýbrž i v cizině. Pořizuje se *francouzský a vlašský překlad* spisu Biederlackova. (Cf. Correspondenz des Priestergebetsvereines im theolog. Convicte zu Innsbruck, VI. Folge, N. 8., Juli 1898 str. 131). A také naše česká »*Vzdělávací knihovna katolická*« oznamuje, že chystá v knihovně té vydati Biederlackovu „Socialní otázku v českém překladě“.

Praví-li Němci, že jest spis Biederlackův v jejich literatuře jediný svého druhu, tím více jest nám doznati, že jsme takového spisu dosud neměli v naší literatuře české. Máme sice výborné spisy Vrbovy, ale žádný z nich nepodává soustavu celé otázky socialní, nýbrž mají více povahu sbírky článků s hojným a výborným materialem statistickým. Máme hojnost výtečných článků Dra Horského a jiných pracovníků v různých časopisech, máme jakýsi systematický spis v Procházkově „Socialní otázce“, ale přece tak přehledného celkového a dle nejnovějších pramenů pragmaticky zpracovaného díla jako jest Biederlackův spis „Die sociale Frage“, nemáme, a proto se na český překlad spisu toho těšíme*).

P. Gilbert Křikava O. Praem.

Bibliothek für Prediger. Herausgegeben von P. A. Scherer. V. Bd. *Die Feste des Herrn.* Zweite Hälfte. S. 417—816. M. 4. — VI. Bd. *Die Feste Mariä.* Erste Hälfte. S. 1—368. M. 3-75. Herder'sche Verlagshandlung. Freiburg im Breisgau 1899.

Dokončení dílu V. obsahuje homiletické výklady, nástiny a náčrtý duchovních řečí a promluv o svátky Páně doby velikonoční a svatodušní. Tentýž způsob uspořádání, tatáž pile, tytéž přednosti, které opětne označili jsme o dílech předešlých, sluší vytknouti pochvalně i o tomto svazku a o svazku I. kázání Marianských, zařaděných do dílu VI. celé sbírky. Zvláštní pochvalné zmínky zasluhuje tu úvod str. 1—51, v němž vyličen život blaboslavené P. Marie a dějiny úcty Marianské. — Snůška spořádána v ten způsob, že podávají se především kázání na svátky Marianské vůbec (str. 52—183), pak počínají kázání o svátky zvláštní delším úvodním výkladem o Neposkvrněném početí bl. P. M. a obsahují hojný výběr látky až

*) Český překlad spisu Biederlackova, pořizeny profesorem Benešem, již se tiskne. Pak přijde na řadu P. Röslera „Ženská otázka“. — Dr. T.

ke svátku Zvěstování P. Marie. Jsme přesvědčeni, že obsahem svým i svazky tuto oznámené zamluví se kazatelům.

Dr. Jos. Doubrava.

Rimskij papa i papi pravoslavnoj vostočnoj cerkvi. Vydáno nákladem Herderovým ve Frýburce Breisg. 1899. Str. IV a 138. Cena 3 marky.

Kniha tato není arci první, jež vydána k tomu účelu, aby podporovala a šířila unionistické snahy sv. Otce Lva XIII. Ale také není mezi nimi poslední, ba pro své důkladné zpracování zaslouží býti počítánu mezi nejlepší. Autor knihy té srovnává jednotnou vládu církve západní se správami jednotlivých schismatických církví východních, zejména ovšem církve ruské. Kolik církví na východě, tolik papežů, což arci životní síle církví těch s největším je nebezpečenstvím, jelikož tím známka pravé církve, unitas, kterou církev římsko-katolická na západě i na východě se honosí, na nich je zmařena, čímž ohrožena arci i záruka pravé autority a svobody. Vývody spisovatelovy jsou jak po stránce historické, tak po stránce právní velice zajímavé a poučné. Pramenů latinské i řecké církve použito všade hojně a svědomitě. Celek pak jest opravdovou apologií primatu papežského. Těm tudíž, kdož ruštiny jsou znali, budiž spis tento doporučen. *Dr. Jos. Tumpach.*

Mimo církev není spásy. Studie o nesnášlivosti církve. Vynato ze spisu: „Filosofické studie o křesťanství“ od *Augusta Nicolase*. Dle sedmého vydání francouzského přeložil *Vojtěch Kameš*. (Vzdělávací knihovna katolická. Svazek XIV. Pořádají Dr. J. Tumpach a Dr. A. Podlaha.) Cena 50 kr. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrby. 1899.

Spisek tento obsahuje nejprve několik myšlenek z předmluvy autora-filosofa a pak důmyslný plán celého díla, jehož celkový obsah nám chce p. překladatel podati, a proto naznačuje, že díl I. obsahuje důvody fundamentální neb filosofické a dělí se ve dvě knihy, díl II. že obsahuje důvody vniterné neb theologické a podává vlastní důkaz božského původu křesťanství, a díl III. že obsahuje důvody historické, jimiž božské poslání Ježíše Krista se dokazuje. Výňatkem z tohoto spisu jest důkladné pojednání o větě: „Mimo církev není spásy“, namířené hlavně proti obviňování církve z nesnášlivosti, jak se toho odvážil J. J. Rousseau. Ve třech kapitolách se pak vylučuje „nesnášlivost církve“, „snášlivost církve“ a „kterak nesnášlivost církve s její snášlivostí souhlasí.“ Po hrozném úpadku křesťanského smýšlení a života, kterýž nastal revolucí francouzskou ve Francii i v jiných zemích evropských, následovalo obživení téhož ducha ve Francii i jinde v první polovici tohoto století i potom, o čí hlavní zásluhu mají oni spisovatelé, kteří dletem jako filosofové dletem jako historikové dovedli postihnouti hluboké pravdy a velkolepý rozvoj církve Kři-

stovy. A k těmto patří také August Nikolas, francouzský právník a bývalý státní zástupce král. soudního dvora v Bordeauxu, svým výtečným dílem „Etudes filosofiques sur le christianism“. Tých vyvrací v tomto spise rozličné předsudky proti církvi vytvořené protestantskými a nevěreckými spisovateli. Jedním z těchto předsudků všemožně pěstovaných a šířených byl také onen o domnělé nesnášlivosti církve, jejížto opak se v tomto spise dokazuje. Klidně a věcně p. spisovatel vyvrací obžaloby a stesky v příčině té proti církvi pronášené. Pan překladatel zdařilým a plynutým překladem této části spisu Nikolasova povzbuzuje k pilnému studiu celého spisu Nikolasova, a proto každému dobrému křesťanu a katolku i učenému theologu musí býti tento spisek milým a vítaným.

Prof. J. Drozd.

Na exhorty pro studující mládež není naše česká literatura homiletická příliš bohatá. Nejvíce a své doby nejlepších pomůcek v tomto směru napsal nedávno zemřelý prof. Jan Ev. Hulakovský. V bratrské literatuře polské vyplňuje potřebu tu občas *Feliks Józefowicz*, jenž vydal r. 1893. sbírku „Egzort okolicznosciowych do mlodziezy szkolnej“ („Exhorty příležitostné školní mládeži“), r. 1895. knihu „Egzort swiatecznych. adwentowych, pasyjnych“ („Exhorty sváteční, adventní a postní“) a letos (1899, Lwów) 2 díly pod názvem „Egzorty niedzielne do kształcacej sie mlodziezy“ („Nedělní exhorty ke studující mládeži.“) Odborné časopisy polské chválí velice novou homiletickou příručku Józefowiczovu hlavně pro její praktické nazírání v duševní obzor studentstva a elegantní, průzračný sloh. Snad i některému z našich profesorů náboženství, znalému jazyka polského, prokáže dobré služby.

Alois Svojsík.

Cvičba v pokoře. Sepsal *Joachim kardinal Pecci*, nyní papež *Lev XIII.* Z vlastiny přeložil *Jan Tagliaferro*. Cena 10 kr. V Brně 1899. — Tento výtečný spisek, který napsal nynější sv. Otec Lev XIII. jako biskup v Perugii a jež věnoval alumnům svého semináře, přeložen byl již r. 1883 na přání samého sv. Otce do češtiny zvěčnělým P. Františkem Haškem C. SS. R. a vydán nákladem zesnulého pana kardinála Schönborna, tehdy rektora Pražského semináře, který povolení ku překladu u sv. Otce si vyžádal a všem tehdejšími alumnům Pražským v den svého odjezdu do Budějovic dne 24. listopadu 1883 na památku jej věnoval. Nyní pak vychází „La pratica dell' umiltà“ v novém překladě českém. V překladě tom vynecháno úvodní věnování alumnům Perugijským, což platí i o řeči sv. Augustina o bázni Boží a pravé pokoře, a o rozličných myšlenkách o pokoře, jež počtem 16 ke spisku jsou připojeny a také v překladě Haškově se nalézají. Jinak je překlad dobrý, jemuž přejeme rozšíření největšího.

Dr. T.

Nábožné hovory o úctě Božského Srdce Páně na sklonku XIX. věku. Vydal P. *Antonín Rejzek* T. J. V Brně 1899. Cena 43 kr. — Pěkná tato kniha povstala z řady článků, jež p. autor v letech 1886 a 1887 ve Škole Božského Srdce Páně byl uveřejnil. Vydána byla v pravý čas. Obsah její jest velice bohatý a poučný, tak že vykoná mnoho dobrého a bude i kazatelům vítanou pomůckou. Zejména pro dogmatický ráz svůj a pro četné příklady a podání historických faktů, úcty té se týkajících, zaslouží všelikého doporučení. K hovorům těm, jež obsaženy jsou v 15 kapitolách (str. 5—141), přidány ještě „Modlitby ctitelů Božského Srdce Páně“.

Zur Jahrhundertswende. Christus und die menschliche Gesellschaft. Zeitgemässe Predigten von Dr. *Ceslaus M. Schneider*. Paderborn, Schöningh. 1899. Stran 288, cena 2.40 Mk. — Sběrka tato obsahuje 30 časových promluv, jichž obsahem je pravda, že obrození společnosti lidské možno jest pouze skrze Krista, který je neustále jediným pramenem vody živé, jež napájí k životu věčnému. Líčí se tu lidstvo ve stavu původním, ve stavu svého odvrácení od Boha, ve stavu vykoupení a v církvi. Látky tu hojnost, a to takové, jež se pro promluvy na rozhraní dvou století velmi dohře hodí.

Die Toleranz und die Intoleranz der katholischen Kirche. — O tomto tematě konal r. 1888 šest postních řečí známý kazatel a spisovatel farář *Jindř. Hansjakob*. Letos (1899) pořídilo nakladatelství Herderovo druhé jich vydání (str. IV a 76, cena 1 M. 30), čímž se zavděčilo nejen homiletům, ale i všem lidem dobré vůle. Neboť promluvy ty jsou pravou pochoutkou, vyvracející velmi obratně a působivě námitky a odrážející útoky, jež z příčiny „intolerance“ církvi katolické bývají činěny.

Erhebet Euch! Ein Wort an Mann und Frau über die Frau. Von *E. M. Hamann*. München, R. Abt. 1899. Str. IV a 125 vel. 8°; cena 1 M. 50. — Pěkný příspěvek k ženské otázce, tím cennější, že pochází od ženy. Kdo otázkou tou se obírá, dobře učiní, když si této knihy povšimne.

Forschungen zur christlichen Literatur- und Dogmengeschichte zove se nová theologická sbírka monografií z oboru patrologie a dogmatologie, kterou nákladem Kirchheimovým (v Mohuči) vydávají prof. Dr. *Ehrhard* (z Vídně) a prof. Dr. *Kirsch* (z Frýburku ve Švýcar.) ve svazcích volných. První svazek obsahuje „Die Lehre von der Gemeinschaft der Heiligen im christlichen Alterthum“ od Dra. *Kirsche*, načež přijdou na řadu práce Dra. Kocha, Funka, Scheiwilera, Wernigka, Becka, Stiglmayra S. J., Wehofra, Mefferta, Ehrharda, Künstle atd. Tak dostaly Schrörs-Sdralkovy „Kirchengeschichtliche Studien“ a Bardenherderovy „Biblische Studien“ novou nadějnou družku.

Opavský žaltář. Popisuje Dr. *Ant. Kubíček*. Otisk z „Časo-

pisu Matice Moravské“. V Brně 1899. — Popis žaltáře v musejní knihovně německého gymnasia v Opavě chovaného, na pergameně in folio psaného a tu a tam prostými inicialkami ozdobeného. Zachovaly se z něho 132 blány, kdežto ostatní jsou vyřezány. Obsahují kalendář, po němž následuje žaltář, rozdělený na jednotlivé dny v témdni dle duchovních hodin, pak litanie ke všem svatým, hodinky za mrtvé, suffragia sanctorum a některé hymny církevní. Pan autor uvádí z něho neznámou nyní píseň „O maria mater Xpi (Christi)“ a též veškery svátky mimo pohyblivé, a to i s pořekadly a verši cisioianu, načež přičiňuje některé ukázky ze žaltáře samého a z ostatních v této staré památce literární obsažených věcí. Dle p. autora pochází tento žaltář z druhé polovice XIV. století a psán byl pro diecési Vratislavskou. Upozorňujeme na toto pojednání.

Křesťansko-socialně nebo Správná cesta k rozluštění otázky socialni. Napsal P. *Plac. Banz* O. S. B., přeložil *Prokop Holý*. Příbram 1899, nákl. překladatelovým. Cena 20 kr. — Je to přehledně a srozumitelně psaná knížečka, která odpovídá na tři velice důležité otázky: Odkud pořádek? Odkud nepořádek? Jak lze pořádek obnoviti? Pro rychlou a snadnou orientaci poslouží velmi dobře.

Populární úvod do socialni otázky. Napsal *Jan Pauly*. V Praze, nákl. V. Kotrby, 1899. Cena 1 kor. — První část této knihy jedná (po všeobecném rozhledě, kde se mluví o důležitosti otázky socialni, o úpadku zemědělství, zničení řemesel a vývoji otázky dělnické) nejprve o tom, kterak chce řešiti socialni otázku demokratický socialismus, načež podány zásady socialismu křesťanského. Ve druhé části otištěny sjezdové resoluce o věcech socialních a programové svolání strany katolicko-národní k volbám r. 1897. V části první obsažena jednotlivá pojednání jsou podána krátce, jsouce spíše načrtána, ale srozumitelně. Pro hlubší poučení nutno se arci obrátiti na díla větší, zejména Biederlackovu „Socialni otázku“, Neuschlovu „Křesťanskou sociologii“ a Cathreinuv „Socialismus“ (z něhož i v tomto spise hojně čerpáno), jež prokáží — vedle jiných prací — výtečné služby tomu, kdo četl tento „populární úvod“, jenž spolkům křesťansko-socialním bude zajisté s prospěchem.

Maria und das heiligste Altarsakrament. Von *P. H. Krones* C. SS. R. Trier, Paulinus-Druckerei, 1899. Str. VIII a 196. Cena 1 M. — Dogmatické pojednání o vztazích nejsv. Panny k veleb. svátosti Oltářní. Díl I. jedná ve 4 kapitolách o vztazích těch in genere, ve II. díle dokazuje se z liturgie církevní a katolických spisovatelů, že církev vždy vztahům těm učila, a v díle III. mluví se o jednotlivých vztazích těch in specie. Kniha ta je dobrou pomůckou i pro kazatele.

Lvova společnost ve Vídni počala na zimu vydávati nový, vědě, literatuře a umění věnovaný časopis „*Die Kultur*“. Předplatné obnáší 10 korun. Ročně vyjde 6 pětiarchových sešitů. — Táž společnost Lvova, velmi chvalně známá svým monumentálním dílem: „*Die kath. Kirche unserer Zeit und ihre Diener in Wort und Bild*“, vystoupí v lednu na veřejnost s novou stálou publikací pode jménem „*Opus s. Lucae*“. v níž budou podávány v moderní umělecké technice reprodukce klassických náboženských obrazů (*Classische Andachtsbilder*) v 7 různých formátech, velikosti od 58 × 88 mm. (A) — 255 × 240 mm. (G). Účelem bude působiti aestheticko-mravným uměním na seslení a zušlechťení pokleslého náboženského citu nejen u intelligence, nýbrž zvláště mezi lidem obecným. Bližší poznati lze z prospekční emise, jež byla už rozeslána; lze ji dostati zdarma nejlépe v Jos. Roth'sche Verlagshandlung, Wien IX. Dittrichtsteingasse 7. J. P.

Otázka sociální, spis *P. Jos. Biederlacka* všeobecně za výtečný uznávány, počal právě vycházeti v překladu prof. *Dr. Ferd. Beneše* ve Vzdělavací knihovně katolické.

Vypsání ceny. — »*Katolický spolek tiskový v Praze*« vypisuje cenu 100 korun na nejlepší populárně psanou poučnou práci z oboru jakéhokoliv (historického, sociálního, apologetického, paedagogického a p.). Práce bude uveřejněna v „*Hlasích katolického spolku tiskového*“ a ještě zvláště honorována; konkursní termín trvá do 1. srpna r. 1900. Práce s heslem na spise i na obálce, v níž uzavřeno jméno autorovo, buďtež zaslány buď místopředsedovi spolku, praelatu *Dr. Frant. Kráslovi* (Praha-Hradčany), nebo jednateli spolku univ. professoru *Dr. Jos. Tumpachovi* (Praha, III—250). — (Slavných redakcí českých listů katolických prosíme za laskavé uveřejnění této zprávy).

Orgány Akademie křesťanské v Praze. — Z usnesení ředitelstva Akademie křesťanské v Praze přenechají se orgány Akademie jejím pp. členům i r. 1900 v ceně snižené, a to: I. *Časopis katol. duchovenstva* obdrží a) členové činní za celoroční předplatné 1 zl. 50 kr. (poštou za 1 zl. 70 kr.), b) členové přispívající za celoroční předplatné 2 zl. 25 kr. (poštou 2 zl. 45 kr.). — II. *Cyrilla* obdrží členové činní za 1 zl., přispívající za 1 zl. 50 kr. — III. *Methoda* dostanou v téže ceně jako *Cyrilla*. — IV. *Christliche Akademie* obdrží za 50 kr., resp. za 75 kr. ročního předplatného. — Při tom však dlužno připomenouti, že člen Akademie, který odebírá více časopisů tuto uvedených, má pouze při jednom z nich výhodu levnějšího předplatného. Spolu podotýkáme, že přispívajícím členem Akademie křesťanské se stane, kdo zaplatí ročně 1 zl. (2 koruny).